

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Pastorální teologie

Světlana Šafářová

SPORT A JEHO MÍSTO V KŘEŠŤANSKÉM ŽIVOTĚ

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ing. Karel Kozel, CSc.
PRAHA 2008

Poděkování

připisuji doc. PhDr. Ing. Karlu Kozlovi, CSc., jehož obrovská chuť ke sportu společně s opravdovým vedením pedagoga ve sportovním tréninku, humorem, vlídnou pevností, vytrvalostí a radostí být se svými studenty dala vzniknout tématu této práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 29. dubna 2008

.....

OBSAH

ÚVOD	4
1 TĚLO ČLOVĚKA	6
1.1 Tělo a stvoření	6
1.1.1 Tělo a vzkříšení.....	7
1.1.2 Tělo a psychika	8
1.1.3 Tělo ve zdraví a nemoci.....	10
2 SPORT	12
2.1 Výklad pojmu	12
2.1.1 Sport a magisterium	14
2.2 Pohled do dějin sportu	15
2.2.1 Sport v pravěku	15
2.2.2 Sport v nejstarších civilizacích	15
2.2.3 Sport v Řecku a Římě	16
2.2.4 Novodobý sport.....	18
2.2.5 Tělocvičná jednota Sokol a Orel.....	19
2.3 Úskalí sportu.....	23
2.3.1 Zneužití politickou mocí.....	23
2.3.2 Komerční zneužití.....	24
2.3.3 Vítězství za cenu dopingu.....	26
2.3.4 Trvalé poškození zdraví.....	28
2.3.5 Sport jako modla – kult těla.....	29
2.3.6 Fanatismus – agrese ve sportu	31
2.3.7 Sport bez osobního Trojjediného Boha	34
3 JAKÉ MÍSTO MÁ SPORT V ŽIVOTĚ SOUČASNÝCH KŘESŤANŮ?	37
3.1 Teoretické předpoklady anketních otázek	37
3.2 Položené otázky.....	40
3.3 Postup a zpracování výsledků	41
3.4 Výsledky ankety	41
3.5 Otázka sportování na teologických fakultách	42
3.6 Diskuse k tématu sportu u současných křesťanů.....	43
ZÁVĚR.....	46
Seznam použitých zkratk	49
Seznam použité literatury	52
Přílohy.....	52
Anotace	69

ÚVOD

K tématu mé bakalářské práce Sport a jeho místo v křesťanském životě mne dovedla vlastní překvapivá zkušenost se sportovní aktivitou právě na Katolické fakultě Univerzity Karlovy. Pro mne samotnou to bylo nové nalezení aktivního sportu, který jsem v době po mém křtu v dospělosti zcela zanedbávala. Jaké je místo sportu v životě křesťana mi totiž nebylo moc jasné.

Společné sportování se spolužáky z různých oborů a ročníků této fakulty pro mne bylo nejen získáním lepší tělesné kondice a upevněním zdraví, povzbuzením a chutí k dalšímu studiu, ale také otevřených přátelských vztahů, ze kterých se naprosto přirozeně zrodila úcta ke studovanému oboru druhého.

Oblibu ke sportu mám od dětství díky mým rodičům, kteří mne brzy dovedli k lyžování, gymnastice, plavání, stolnímu tenisu a míčovým hrám. Maminka, sama dříve závodící ve sportovní gymnastice, na mne přímo přenesla lásku k tomuto sportovnímu odvětví, spojující pohyb těla s krásou a uměním.

Přivedena vlastní zkušeností s krásou sportu i duchovního života, začala jsem se hlouběji zamýšlet nad jejich vzájemným vztahem a rozhodla se jej v bakalářské práci blíže prozkoumat.

První část práce je zastavením se u lidského těla. Ono je hlavním činitelem veškerých tělesných aktivit. Přicházím tak ke třem pohledům na lidské tělo: k pohledu biblickému, jako samotný dar Stvořitele, k pohledu psychologickému, jako vztah duše a těla a k pohledu lékařskému, jako vztah těla a zdraví.

Ve druhé části práce se věnuji již samotného pojmu a významu slova sport. Popisuji sportovní historii od nejstarších civilizací, podrobněji se zabývám tělesnou kulturou starověkého Řecka a Říma, z níž čerpal a na ni navázal novodobý sport. Starověké Řecko a Řím jsou také místem posléze vznikajícího nového náboženství – křesťanství, které do těchto kultur vstupuje. Přináší s sebou odlišení dané vírou v jediného Boha. Dostávám se tedy ke vztahu křesťanství a sportu s odpovědí magisteria.

Politická moc, komerce, doping, poškození zdraví, kult těla, fanatismus a agrese ve sportu zneužívají sport pouze ke svým cílům, proto popisuji jednotlivé situace těchto zneužití.

Zmiňuji se také o pohybových aktivitách propletených východními duchovními směry, dnes tak moderních, a kladu je mimo sport a pohyb křesťanů.

Třetí část, která práci uzavírá, je anketa dnešním křesťanským společenstvím s otázkami k jejich vlastnímu sportování, tělesné kondici a zájmu o sport. Přidávám také popis situace výuky tělesné výchovy na českých teologických fakultách. Výsledky ankety jsou znázorněny také v grafech.

Touto prací jsem se chtěla pokusit otevřít prostor k zamyšlení nad pohybem a sportem křesťanů, a tím více poznat duchovní nasměrování lidského těla, určeného ke vzkříšení, stvořeného Bohem ke tvořivosti, radosti a přebývání v plnosti jednoty s duší a duchem.

1 TĚLO ČLOVĚKA

Tělo člověka tvoří s duší a duchem jednotu. Existuje však nebezpečí, že duchovní bude pochopeno pouze jako nehmotné. V takovém pojetí jde pak o nezáměr o svět a hmotné věci, od kterých je třeba se vzdálit. Svatý Irenej tento nezřídka se vyskytující postoj křesťanů komentuje slovy: „*Lidé jsou duchovní proto, že mají účast na Duchu, ale ne proto, že jsou zbaveni těla nebo proto, že tělo je vyloučeno.*“¹

Duchovní ale neznamená nehmotné, a tím také život každého křesťana zahrnuje pozornost ke svému tělu. Tělo, stejně jako duše a duch, se kterými je spojeno, vyžaduje péči, starostlivost, tvořivost a vděčnost Stvořiteli. Tělo není hmotou, která bojuje proti duchu. Chápeme-li tělo materialistickým způsobem jen jako hmotu, pak je naprosto nepochopitelné Vtělení, Proměnění i Vzkříšení.

Vladimir Solovjov objevuje další postoj v protikladu ke křesťanské víře: „*Říkat, že Bůh se nevměšuje do našich hmotných potřeb, znamená omlouvat bezbožnost a omezovat Božství.*“²

1.1 Tělo a stvoření

Jsme určeni k naplnění obrazu z knihy Genesis:³ „*Učiňme člověka ke svému obrazu, aby se nám podobal.*“ Jsou zde použita slova obraz a podoba (hebr. celem a d'mut).

Obraz naznačuje tělesnou podobnost lidí, ale hned vzápětí použité slovo podoba vylučuje rovnost s Bohem, vyjadřuje tak oslabení významu slova obraz.⁴ Jde tedy o blízkost i odlišnost.

V člověku je ukryt celý obraz Boží, jednotu těla, duše a ducha.

Biblická antropologie navíc ještě přidává srdce⁵. Zastavme se tedy krátce u těchto čtyř prvků.

Duše (hebr. nefesh, řec. psyche, lat. anima) označuje celého člověka oživovaného duchem života. Duch (hebr. ruah, řec. pneuma, lat. spiritus) je Boží dech zasazen v člověku, který z nehybného těla učiní hýbající se bytost, živou duši. Srdce je sídlem vnitřního života – citů, paměti, myšlení.

Tělo (hebr. basar, řec. sarx a soma, lat. corpus) je vlastní přirozeností člověka.

V biblickém myšlení může lidské tělo označovat člověka jako celek, podobně duše

¹ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, Velehrad :Refugium 2003,10.

² SOLOVJOV, Vladimír: Duchovní základy života, Velehrad: Refugium, 1996, 37.

³ Gn 1,26 Jeruzalémská Bible, Pentateuch, Praha: Krystal 1995, 28.

⁴ Srov. Bible, Praha: Česká biblická společnost 1991. („*Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby.*“)

⁵ Srov. Jeruzalémská Bible, Pentateuch, Praha: Krystal 1995,29.

⁵ LÉÓN-DUFOUR Xavier: Slovník biblické teologie, Velehrad: 1991, 68.

může označovat celé stvoření. Tělo, celý člověk, se nachází ve velmi křehké svobodě než dojde k poznání, že patří Bohu,⁶ a dokonce že je svatým prostorem Ducha. Tělo nepatří samo sobě⁷ a patří-li, může vejít na ošidnou cestu narcismu, nespoutané sexuální žádostivosti nebo přejídání se. Kdyby tělo mohlo mluvit, jak říká Teodoret z Cyru,⁸ řeklo by o duši: „*Spolu jsme šli cestou tohoto života. Beze mne ona neudělala nic, s mou pomocí si nashromáždila poklady ctností.*“

Jako je uvnitř Nejsvětější Trojice neustálé darování a sdílení (Otec v Synu, Syn spolu s Otcem v Duchu svatém), tak i my jako Boží obrazy jsme pozváni se Bohu podobat sebesdílením a sebevyjádřením s druhými. Adam – člověk je osobnost se třemi základními vztahy: k Bohu, k zemi a k bratřím. Společenství s druhými lidmi nás osvobozuje, vede k hlubšímu poznání sebe sama – neznamená to tedy, že zničí naši individualitu.

Obraz Boží v nás má být během života projeven, sdělen a odkrýván, jak potvrzuje apoštol Pavel⁹: „*Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně a tak jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně.*“

1.1.1 Tělo a vzkříšení

Již od samého počátku církve křesťané věřili ve vzkříšení mrtvých. Vždyť víra stojí na tomto přesvědčení: „*Není-li však žádné vzkříšení z mrtvých, nevstal ani Kristus! A jestliže Kristus nevstal, marné(prázdné) je naše kázání a marná (prázdná) je vaše víra.*“¹⁰

Ano, my věříme v Boha, který je Stvořitelem našeho těla a věříme ve Slovo, které se stalo tělem, aby vykoupilo tělo a věříme ve vzkříšení těla jako dovršení stvoření a vykoupení těla.¹¹

Je třeba dodat, že naše těla po vzkříšení v poslední den nabudou podoby těl zduchovnělých.¹²

Naše smrtelná těla se promění, budou zcela proniknuta Duchem svatým. Budou to tato naše těla naplněná Duchem svatým podobně jako poznali Pána po vzkříšení podle jeho

---

⁶ Srov. 1K 6,13-19

⁷ Srov. sv. Irenej: „Ze tří věcí pozůstává dokonalý člověk: z těla, duše a ducha. Jedna z nich dává spásu a formu,

a to je Duch. Druhá je spasena a formována, a to je tělo. Jiná konečně je mezi oběma, totiž duše. Ta se někdy

řídí duchem a díky jemu létá jako on. Jindy se nechá přemluvit tělem a upadá do pozemských žádostí.“
in: FIORES Stefano de: Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999.

⁸ ŠPIDLÍK Tomáš: Prameny světla, Velehrad: Refugium 1995.

⁹ 2K 3,18

¹⁰ Srov. 1K 15,12-14.20

¹¹ Katechismus katolické církve, Praha: Zvon 1995, 258-265.

¹² Srov. 1K 15,44 Ř 8,11

těla i hlasu ženy i učedníci.¹³ Jeho tělesná gesta působila jako poznávací znamení. Totéž tělo je však také po vzkříšení něčím jiné, jak dokazují emauzští učedníci.¹⁴ Vzkříšený Ježíš není stejný jako vzkříšený Lazar.

Proto i tato naše těla, která máme, budou vzkříšena. Ten, jenž stvořil naše těla, počítá s nimi pro věčný život. Pravý a plný křesťanský život je pro vzkříšení.¹⁵ Tajemství lidského těla nejde převést pouze na jeho anatomické proporce a biologické funkce. Každé lidské tělo je nositelem určitých dějin, jejichž částmi je dětství, dospívání, dospělost a stáří. Jednotlivě každé toto období se postupně plní láskou, radostí, přátelstvím, nemocemi, ranami, bolestmi a ony všechny jsou vepsány do naší tělesnosti.¹⁶ Naše tělo promlouvá o nás pohyby, chůzí, gesty. Každý lidský příběh prožitý v důvěře, temnotách i radosti je poznamenán časem a prožit v našem těle – je našimi dějinami, které vstupují do dějin spásy. Čas je člověku darován k poznání Otce a k přebývání uprostřed lidí.¹⁷ Vždy se jedná o nabídku bez ztráty osobní svobody člověka.

1.1.2 Tělo a psychika

Psychický stav ovlivňuje tělesné pochody nespočetnými způsoby. Lidé si byli této skutečnosti vědomi mnohem dříve než se objasnily mechanismy tohoto působení. Tyto vlivy duše na tělesné procesy našly bohaté vyjádření i v běžné řeči. Říkáme, že někdo strachy zbledl, leknutím zkameněl, zůstal jako opařený. Následkem strachu můžeme pociťovat žaludek ke zvracení, nemůžeme jíst s chutí, cítíme horko či chlad. Ale jsou i potíže dlouhodobé a ty pak přivedou člověka k lékaři. Jedná se o psychosomatická onemocnění (z řeckého slova psyché – duše a soma-tělo).

Německý psychiatr Johann Christian August Heinroth¹⁸ (1773–1843) použil v roce 1818 poprvé výrazu „psychosomatika“, když hovořil o faktorech nespavosti. Na polovině až dvou třetinách onemocnění má nějaký podíl emoční zátěž – stres.

Zajímavostí je, že v oblastech s vysokou nezaměstnaností se počet psychosomatických onemocnění zvyšuje¹⁹. Životní tempo lidí je uspěchané bez umění si opravdu odpočinout.

---

¹³ Srov. L 24,38-39 Lk 24,30-31.35 Jan 20,16

¹⁴ Srov. L 24,16

SCHÖNBORN Christoph.: Vzkříšení těla ve víře církve, in: *Communio* 1 (2002) 9-24.

¹⁵ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, Velehrad: Refugium 2003, 66.

¹⁶ DAGENS Claude, Naše tělo slíbené při vzkříšení in: *Communio* 1(2002) 50-58.

¹⁷ TENACE Michelina.: Vybrané kapitoly z antropologie, Velehrad: Refugium 2001, 71-72.

¹⁸ BAŠTECKÁ Bohumila: Klinická psychologie v praxi, in:

<http://www.viap.cz/knihy/klinickapsychologie.htm>,

(5.4.2008).

¹⁹ LONG Maxine: Rodinná encyklopedie medicíny a zdraví, Čestlice: Rebo 1999, 668-670.

Při vzniku mnoha tělesných obtíží hraje velkou roli úzkost. Úzkost je vlastně psychosomatický fenomén,²⁰ není to jen afekt duše, ale patří k němu i tělesné reakce, jako tělesné napětí, bušení srdce, zvýšený krevní tlak. To vše je vlastně aktivace organismu na těžko řešitelnou situaci. Úzkost je tedy reakce na ohrožení, že tuto blížící se situaci nezvládneme anebo že ji nezvládneme podle našich měřítek a obrazu vytvořeném sami o sobě. Za normálních okolností trvá tato reakce jen po dobu hrozícího nebezpečí.

Opakuje-li se, fyziologické reakce přetrvávají, vznikají tělesné změny v organismu vedoucí k nemoci. Příkladem je vysoký krevní tlak – v přípravě na ohrožení je totiž zapotřebí zintenzivnit krevní oběh, srdce je nuceno pracovat silněji a rychleji a krevní tlak stoupá. Další silné pocity, jako je hněv, pocit viny a frustrace mohou také vyvolat tělesné reakce a změny. Stres neovlivňuje pouze hormonální soustavu, ale také imunitní systém, který chrání tělo proti infekcím a hraje roli při ochraně těla před rakovinným bujením. Dalším příkladem, jak se navzájem ovlivňuje mysl a tělo je migréna. Podstatou bolesti hlavy při migréně jsou stáhnuté krevní cévy v mozku. Také velký počet kožních onemocnění souvisí se zvýšenou emoční zátěží.

Při vážných psychosomatických onemocněních, jako srdečním infarktu a dvanáctíkovém vředu je již naprosto třeba ze života vyloučit stresové faktory a přehodnotit svůj životní styl.

Mezi psychosomatické nemoci tedy patří²¹: srdeční onemocnění, vysoký a nízký krevní tlak, bronchiální astma a foniatické poruchy, bolesti hlavy, bolesti pohybového ústrojí, kožní onemocnění(ekzém), gynekologické, urologické a sexuologické poruchy, vředové choroby, záněty střev, anorexie, bulimie a nádorová onemocnění. Naprosté nevnímání varovných signálů těla může být také z důvodu negativního vztahu k vlastnímu tělu,²² které je bráno jen jako přívazek. O ten se pak mají víceméně starat lékaři. Tělo tak není vůbec integrováno do celkové osobnosti člověka. Pomoc pak člověk hledá²³ u přírodních léčitelů, v homeopatii, v drahých léčebných procedurách, akupunktuře, různých masážích, terapiích vůněmi, hudbou a bludný kruh neřešení skutečné situace se uzavírá.

Psychosomatické nemoci mají ale psychologické pozadí. Mnohé nevyřešené konflikty zůstanou potlačeny a dochází k tělesné reakci a psychosomatickému onemocnění. Rezignace na tyto nevyřešené konflikty končí v medikamentózní léčbě. Tato

---

²⁰ PONĚŠICKÝ Jan: Psychosomatika pro lékaře, psychoterapeuty i laiky, Praha: Triton,2002, 18-35.

²¹ Srov. tamtéž 55-100.

²² Srov. tamtéž 107-109.

²³ PONĚŠICKÝ Jan: Psychosomatika pro lékaře, psychoterapeuty i laiky, Praha: Triton, 2002, 14.

situace ukazuje málo přijatou skutečnost a to, že tento alarm těla prosí člověka o zastavení, o vnímání, o přijetí.

Nejde o slabost, za kterou se snad máme stydět nebo se obviňovat, a tudíž by se s ní mělo zatočit a rychle ji zakrýt spoustou nějakého rádoby léčebného nánosu. Je to naopak až neuvěřitelná moudrost našeho těla, které se ozývá a dává znamení člověku, aby zvolnil tempo a vrátil se do svého nitra, do jednoty těla i duše i ducha.

Tělo, právě toto slabé tělo nás vrací do náruče stvoření. Kéž bychom dokázali také v ordinaci praktického lékaře popsat pravdivě celou okolnost nemoci a neskončilo vše jen v lékárně. A kéž by i praktičtí lékaři dokázali více tyto skutečnosti pacientům v důvěře otevírat.

Je však třeba poznamenat, že člověk není pouze tělem a duší, ale jednotou těla, duše a ducha, a proto může vést plný duchovní život i přes těžké psychické problémy, tělesná onemocnění a vady, dokonce i přes mentální postižení. Duchovní život je intimní, vnitřní život ducha, pokojné přebývání lásky v každém člověku.

Svatý Irenej to potvrzuje slovy, že ani tělo ani duše nemají co dělat se spásou, jestliže jedna ani druhá nejsou zasnoubeny s Duchem, který dává život, nesmrtelnost, neporušitelnost.²⁴

1.1.3 Tělo ve zdraví a nemoci

*„Zdraví není jen absence nemoci či poruchy, ale je to komplexní stav tělesné, duševní a sociální pohody.“*²⁵ Takto definovala Světová zdravotnická organizace pojem zdraví v roce 1948 a my ji chápeme jako naznačení jistého ideálního stavu. Zdůrazňuje uspokojení základních potřeb člověka, tedy jeho sociálních vztahů i osobních cílů, ale v této definici chybí duchovní rozměr lidské pohody. Světová zdravotnická organizace v roce 2000 posunula vymezení pojmu zdraví na *„schopnost vést sociálně a ekonomicky produktivní život.“* A to je důležitý moment, protože zdraví tak přestává být samo o sobě cílem, ale stává se prostředkem k uskutečnění plného života člověka. Otevřel se prostor lékařským a sociálním disciplínám, jejichž pozornost se zaměřuje na aktivní prevenci – ke zvyšování odolnosti člověka při zvládání svízelných a zátěžových situací v životě a k odbourávání důsledků nemocí a poruch.

Naše tělesné zdraví a kondici ovlivňuje nejen stres, ale také pohodlí, usnadnění práce mnoha automaty a stroji, jízda autem, kouření, hluk a nesprávná výživa. Máme často ochablé svaly, onemocnění srdce a krevního oběhu, poruchy látkové výměny a nadváhu. Sport působí na vyšší výkonnost srdce a na větší pružnost šlach a vazů.

²⁴ TENACE Michelina, Vybrané kapitoly z antropologie, Velehrad:Refugium 2001,72.

²⁵ BŘICHÁČEK Václav: Studie z psychologie zdraví, Praha: Ermat 2006, 18.

Při pravidelném tréninku je posílena výkonnost srdečního a oběhového systému a vytvoří se výkonnostní rezerva. Riziko opakovaného infarktu a náhlé smrti však nezávisí tak příliš na vysoké námaze. Náhlá příhoda zasahuje také v noci, ve spánku, při absolutním tělesném klidu.²⁶Tedy ti, kteří se příliš tělesně šetří, nejsou od srdečních onemocnění uchráněni.

Při sportu se rozvíjí tělesná vytrvalost, síla, koordinace a pohyblivost. Běh, jízda na kole, míčové hry, plavání, veslování a běh na lyžích trénují vytrvalost.

Zápas a různé posilování trénují sílu. Jezdecký sport, tanec a bruslení koordinaci a gymnastika pohyblivost. Důležité je zvýšení prokrvování a zlepšení zásobování kyslíkem při sportu, ve kterém se střídá napětí a uvolňování více svalových skupin rovnoměrně.

Tréninkový efekt rozhodně nepřinese jen krátkodobé rychlé až zběsilé cvičení. Naopak výhodné je cvičit denně 10 minut, lépe dvakrát týdně 30 minut. Volbu sportu určuje zdraví a tréninkový stav, také příjemnost specifického pohybu pro toho, kdo sportuje. Důležité je dávkování tréninku, aby nedošlo k přepínání. Nejjednodušším ukazatelem zatížení je tep. Obecné pravidlo zní:²⁷ po desetiminutovém tréninku má být hodnota 170 minus věk, u mladších 180, u starších méně. Intenzita tréninku byla zvolena správně, když tepová frekvence zpočátku stoupne a pak zůstává na stejné úrovni.

---

²⁶ ŠIMÍČEK Jaroslav: Srdce, buď zdravo, Ostrava: Žár 1997, 116-117.

²⁷ CORAZZA Verena: Kniha o zdraví, Praha: Viktoria Publishing 1995, 872-873.

2 SPORT

Člověk jako rozumová bytost je těsně spojen s materiálním tělem. Jeho život je putováním s tímto tělem, hledáním sama sebe a hlubokou touhou po plnosti existence. Tato touha je člověku vrozená. Přitahuje jej nekonečné dobro a člověk sám tuší, že je v tomto dobru ukryta pravdivost a krása, která je plností.²⁸ Člověk touží do ní vstoupit, aby ukojil svou vnitřní hlubokou celoživotní žízeň.

Smysl pro transcendenci člověka má svým zaměřením a obsahem sport. Vymaňuje člověka v podobě hry z počínání čistě účelného²⁹, měřením sil, tělesnou zátěží a vycházením ze svého sobectví a pohodlí rozvíjí jeho osobnost, spojuje s druhými lidmi a sportovním výkonem přivádí k Bohu. Duchovní dimenze těla stojí na víře v jeho zmrtvýchvstání, proto je také třeba ukázat slepé uličky a rizika sportu a položit otázku pravidelných sportovních aktivit v životě křesťanů.

2.1 Výklad pojmu

Význam slova sport pocházejícího z latinského slova (se) deportare – disportare, které bylo přejato do románských jazyků znamená bavit se, rozptylovat. Od slovesa bylo odvozeno i podstatné jméno – ve francouzštině déport či desport, v angličtině disport, k němuž v 15. století přibyla i zkrácená forma sport. Šlo o označení příjemně stráveného volného času, rozptýlení od vážných povinností, veselé zábavy, hry.

Starověký egyptský král Amásius³⁰ etymologii tohoto slova uzavírá: „*Ti, kdo mají luky, napínají je, kdykoli je musí použít, ale když je použili, povolují je. Neboť kdyby byly stále napjaty, praskly by, takže by se nemohly použít v čase potřeby. Tak je tomu i s člověkem. Kdyby chtěl být stále zabrán do vážných prací a neuvolňoval se občas hrou, nepozorovaně by se buď zbláznil nebo by zhloupl. Toho si já jsem vědom, a proto se věnuji jak tomu, tak onomu.*“

Pro naše zamyšlení v této práci tedy nebude dán význam tomuto slovu jako vystoupení z nudy, zabavení v záplavě času, odtržení od všedního rytmu života a ponoření mimo jeho těžší realitu, ale právě naopak – tato hra či zábava ukáže hluboký smysl, vždyť otevírá člověku poznání jeho lidské přirozenosti. Je ukryta uvnitř každé lidské bytosti. Moudrost z Knihy Přísloví nám dává za pravdu³¹:

---

²⁸ Srov. J 10,10

²⁹ SKOBLÍK Jiří: Přehled křesťanské etiky, Praha: Karolinum 2004, 196-197.

³⁰ OLIVOVÁ Věra: Sport a hry ve starověkém světě, Praha: Artia 1988, 7.

³¹ Př 8, 30–31.

„Byla jsem Hospodinu věrně po boku, byla jsem jeho potěšením den ze dne a radostně si před ním hrála v každý čas. Hraji si na jeho pevné zemi; mým potěšením je být s lidskými syny.“

Hra nepatří jen dětem, vždyť organizovanou formou hry pro děti i dospělé je sport.³² Atmosféra bezstarostnosti, bezpečného prostoru k překonávání konfliktů, radosti z pohybu a navíc při utkáních a soutěžích i jistý pocit svátečnosti překonává hranici všedního života, a přitom tato hra není únikem od života. Otevírá člověku, kým vlastně je a kde je jeho místo.

Sport je dnes často řazen k pojmu kvality života.³³ Je to pojem mnohoznačný a nikoliv se zcela jasným vysvětlením. Znamená získání určité spokojenosti a životní pohody v dobrém zdravotním stavu, psychických funkcích, úrovni nezávislosti, sociálních vztazích, v osobním přesvědčení. Tento pohled na životní pohodu odřezává od člověka, Božího stvoření jeho vlastní aktivitu a pohyb s přiměřenou námahou. Tato pohoda, přechasto dnes užívané slovo, je chápána jako pohoda pasivity, strnulosti a přidušeného pokoje. Kvalitou života,³⁴ pohodou je naopak tvořivost a transcendence. Tímto se sport stává znamením, střelkou na kompasu lidského života jako pohyb nejen tělesný, ale i duševní a duchovní. Vytrvalost, síla, koordinace a pohyblivost jsou čtyři důležité vlastnosti sportovně rozvinutého těla. A opět je tu blízkost i k duši a duchu, k celé jednotě člověka. Nejsou to právě tytéž kořenné vlastnosti i v duchovním křesťanském životě? Vytrvalost ve víře k projití zkoušek, silná a zdravá víra s rozlišením dobrého a se službou druhým, čas modlitby i činnosti a nakonec schopnost nechat se vést Duchem, nemít vše ve svých rukou; tedy pohyblivost je dynamika, nikoliv ustrnutí – je to synergetismus³⁵ (společná činnost lidských sil a Ducha svatého). Vždyť milost je svobodný a dobrovolný Boží dar. Bůh daruje život, činnost, která oživuje celého člověka: srdce, mysl i tělesné síly.

Tato místa jsou pak místem setkání Boží lásky s láskou člověka. Odtud tedy pramení vděčnost Stvořiteli při sportu a hrách, odtud pramení chuť člověka tvořit a pohybovat se ve všech rovinách své osoby. U Pramene pak člověk slyší zvonivě, a přitom jen pro své uši: *„Miluj Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“*³⁶

---

³² KAPLÁNEK Michal: Zábava, sport a hra očima teologa in: Fórum pastorálních teologů II., Velehrad: Refugium 2002, 84-89.

³³ Srov.: SPORT a pohybové aktivity v životě české populace, Praha: FTVS UK, 2005, 11-20.

³⁴ Srov.: HOŠEK Václav: Sport a kvalita života, Praha: FTVS UK 2002, 15-21.

³⁵ Srov.: ŠPIDLÍK Tomáš: Prameny světla, Velehrad: Refugium 1995, 55-56.

³⁶ Srov.: Mt 22, 37-39 Dt 6, 4-5

2.1.1 Sport a magisterium

Samostatný dokument učitelského úřadu církve věnovaný pouze pohybové aktivitě člověka zatím neexistuje, avšak bylo napsáno několik významných článků k této problematice jako součást dokumentů dalších. V první řadě je to připomínka v pastorální konstituci o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* k důstojnosti lidské osoby:³⁷ „*Člověk je jednota duše a těla. Jakožto tělesná bytost v sobě zahrnuje prvky hmotného světa, v něm dosahují vrcholu a pozvedají hlas k svobodnému chválení Stvořitele.*³⁸ *Člověk proto nesmí pohrdat tělesným životem, nýbrž naopak je povinen považovat své tělo za dobré a hodné úcty, poněvadž bylo stvořeno Bohem a posledního dne má být vzkříšeno. Je však raněn hříchem a pociťuje odboj těla. Důstojnost člověka tedy vyžaduje, aby oslavoval Boha ve svém těle*³⁹ *a nedovolil mu přisluhovat nezřízeným náklonnostem jeho srdce.*“

Ve stejném dokumentu nacházíme také doporučení koncilních otců⁴⁰ ke cvičení a společnému sportování (i mezi národy), které posilní duševní vyrovnanost a přátelství s druhými: „*Volného času je třeba správně využívat k uvolnění ducha a k posílení duševního i tělesného zdraví. Tomu slouží rozmanité záliby a zájmy, např. cestování do jiných zemí (turismus), které člověka vnitřně zušlechťují, ale také lidi obohacují vzájemným poznáním, nebo cvičení a sportovní podniky, jež pomáhají k udržení duševní vyrovnanosti jednotlivce i společnosti a k uskutečnění bratrských vztahů mezi lidmi každého postavení, národnosti nebo odlišné rasy. Křesťané tedy mají spolupracovat na tom, aby kolektivní kulturní projevy a podniky, které jsou naší době vlastní, byly proniknuty lidským a křesťanským duchem.*“

Třetí poznámku v koncilních dokumentech najdeme v deklaraci o křesťanské výchově⁴¹: „*Církev velice oceňuje a snaží se proniknout svým duchem a pozvednout i ostatní prostředky, které patří ke společnému dědictví lidí a mají velký vzdělávací a výchovný význam. Jsou to např. hromadné sdělovací prostředky, různé kulturní a sportovní spolky, sdružení mládeže a především školy.*“

Dále musíme připomenout mnohá doporučení ke sportu a sportovním setkáním papeže Pia XI.⁴² a papeže Jana Pavla II. (včetně jeho aktivního provozování lyžování,

³⁷ DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce pastorální o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon 1995, 14.

³⁸ Srov. Da 3,57-90

³⁹ Srov. 1Kor 6,13-20

⁴⁰ DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce pastorální o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon 1995, 61.

⁴¹ DRUHÝ Vatikánský koncil: Deklarace o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*, (ze dne 28. října 1965), in: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon 1995, 4.

⁴² Srov. NOVAK Michael : Sociální spravedlnost, in: <http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=543>, (8. 4. 2008).

veslování, fotbalu a horské turistiky⁴³). Papež Pavel VI. již nevidí ve sportu jen prostředek výchovy, ale odhalí význam sportu samotného.⁴⁴

Katechismus katolické církve⁴⁵ se vrací k biblickým základům důstojnosti člověka a připomíná událost Vtělení, kdy Slovo Boží přichází v lidském těle,⁴⁶ zaslíbení Kristovo o svém těle jako pokrmu⁴⁷ a vymezení pravého chápání těla v úzkém spojení s duchem: *“Co dává život je duch, tělo samo nic neznamena.”*⁴⁸ Dále zde najdeme obraz těla jako Kristovy církve⁴⁹ a článek Kréda o vzkříšení těla.⁵⁰

2.2 Pohled do dějin sportu

2.2.1 Sport v pravěku

Člověk byl na počátku nedílnou součástí přírody a v jeho chování se dodnes objevují shodné znaky s chováním zvířat. Na mnohých jeskynních malbách jsou znázorněny různé lovecké výpravy pravěkého člověka za potravou, stejně jako vyzývací, pozdravné a vítězné tance na oslavu lovu. Tanec napodoboval pohyby zvířat i rostlin⁵¹. Vycvičené nohy k chůzi i k běhu, k lezení i k plavání byly na počátku lidských dějin velmi důležité. Nezbytným doplňkem samozřejmě byly obratné a šikovné ruce. Sběračské a lovecké komunity poté nahrazují pastevecké a zemědělské kultury. Z nich se zrodily i starověké civilizace. Výroba nového náradí a také zbraní vyžadovala organizovanou výchovu budoucích lovců a válečníků.

2.2.2 Sport v nejstarších civilizacích

Pravděpodobně nejstarší popsaná soustava tělesných cvičení tvořící ucelený systém vznikla v první polovině 3. tisíciletí př. Kr. v Číně. Jednalo se o zdravotně zaměřenou soustavu Kung-fu (Umělec-muž). V Číně taktéž probíhal vojenský výcvik, jehož obsahem byly bojové hry, jízda na koni, lukostřelba, vzpírání a míčové hry. V blízkém Japonsku spadá do doby 2 000 let př. Kr. zápas s dávnými rituály sumo. V Indii od 6. století př. Kr. probíhá všestranný tělesný i duševní výcvik ve víceboji a ve 2. tisíciletí vzniká jóga. Na Předním Východě, v Egyptě a v oblasti Egejského moře jsou to králové s mimořádnou fyzickou silou díky vlastnictví nejbohatších zbraní té doby – luku a šípu, oštěpu, dýky

⁴³Srov. JAN PAVEL II., in: http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1532_pope_life/index.shtml, (8. 4. 2008)

⁴⁴ KAPLÁNEK Michal: Zábava, sport a hra očima teologa in: Fórum pastorálních teologů II., Velehrad:Refugium 2002,86.

⁴⁵ KATECHISMUS katolické církve, Praha: Zvon 1995, 124-126.

⁴⁶ Srov. 1J 4,2 J 1,14

⁴⁷ Srov. J 6,27.51

⁴⁸ J 6,63a

⁴⁹ KATECHISMUS katolické církve, Praha: Zvon 1995, 212-213.

⁵⁰ Srov. tamtéž 258-265.

⁵¹ OLIVOVÁ Věra: Sport a hry ve starověkém světě: Praha, Artia 1988, 13.

a meče, vozu a koňského spřežení. Nejatraktivnějším sportem celého starověkého světa byly závody vozů tažené koňmi. Také král Šalomoun věnoval velkou péči vozům a koním, měl⁵² celkem 1 400 vozů a 12 000 jezdeckých koní! Z reliéfů na hrobkách egyptských vládců jsou to dále tance žen s akrobatickými prvky i tance mužů, zápasy a boxování sevřenou pěstí chlapců a mužů, skoky do výšky, šerm s papyrusovými lodyhami, míčové hry skupin dívek i chlapců (házení, žonglování, házení ve dvojicích s nesením se na ramenou), plavání (i dívek), veslařské závody na člunech, výdrže pod vodou.

2.2.3 Sport v Řecku a Římě

Mezi sportovní závody doložené v 8.stol. př.n.l. básníkem Homérem patřily závody vozů s koňským dvojspřezím, box, zápas, běh, zápas kopím, hod diskem, střelba lukem a hod kopím. Tělesná kultura je opět výsadou bohatších vrstev a měla i své slovní označení⁵³ agathos - muž připravený k boji, statečný, tedy vycvičený a kakos - člověk zbabělý, obyčejný, nevytvčený. Avšak v 7. a 6. století dochází v řeckých městských státech k rozsáhlým společenským změnám a aristokracie ztrácí své výsadní postavení. Do popředí se dostává věda, zvláště filozofie, a tím zdůraznění také rozvoje morálních a duševních vlastností - spravedlnosti, velkorysosti, ušlechtilosti a vzdělanosti. Tak zakládá filozof a matematik Pýthagorás koncem 6.století v Krotónu školu, jejíž žáci se věnovali vědeckému bádání, tělesným cvičením i speciálním dietě. Ideálem se tedy stala harmonická osobnost, v níž je vyvážena kultivovaná tělesná i duševní složka. Jde o antický ideál krásy, dobra, ušlechtilosti a vzdělanosti.

Dostáváme se ke dvěma městským státům Spartě a Athénám, které ovlivnily historii sportu v celém světě. Ve Spartě byl vybudován státem řízený systém tělesného výcviku mládeže – chlapci i dívky byly ve skupinách svého věku cvičeni k běhu, zápasu, hodu diskem a oštěpem. Chlapci jsou navíc vedeni k bojovým, loveckým a míčovým hrám také k válečným skupinovým tancům. Výcvik byl mimořádně tvrdý, vojenská kázeň a poslušnost upevňovala sílu celku. Ale tato jednostrannost spartské výchovy zaměřené pouze na tělesnou stránku dovedla spartskou společnost ke stagnaci.

Filozof, básník a politik Solón ve své funkci nejvyššího athénskému úředníka v roce 594 zasahuje svými zákony hluboce do politicko-spoločenské struktury Athén. Rozruší výsadní práva aristokracie, uvolní cestu k všestrannému tvůrčímu rozvoji. Solón formuluje lidské štěstí, které leží mimo sféru všedního dne, tedy ve volném čase člověka, jako nejvlastnější využití lidského života. Započítává do něj také sportovní závody. V Athénách na rozdíl od Sparty byla výchova svěřena rodičům. Dívky byly z výcviku vyloučeny.

---

⁵² 1 Kr 10,26 a 9,19

⁵³ OLIVOVÁ Věra: Sport a hry ve starověkém světě: Praha, Artia 1988, 95-96.

Výcvik se konal v soukromých školách – v palaistrách a veřejných školách – gymnasiích (od slova gymnos = beze zbraně, bez svrchního oděvu, nahý). Gymnasia byla určena pro vojenskou přípravu mladíků a k vystoupení na slavnostech. Byla spojena s kultem a náboženstvím, proto byla zřizována v blízkosti chrámů. K tělesné výchově se přidala brzy výuka hudby, zpěvu a recitace. Ve vrcholné době 5. století funguje v Athénách všeobecný výchovný systém financovaný zámožnějšími občany, který zajišťoval i základní vzdělání chudým Athéňanům.

Vyučovalo se ve třech směrech:

- 1) grammatiké – psaní, čtení, počítání a memorování básní
- 2) músiké – hudba
- 3) gymnastiké – tělesná výchova a hygiena (běh, zápas, box, míčové hry, skákání, šplhání, přetahování lana + koupele, pára, masáže a natírání těla vonnými mastmi).

Gymnasia se stala hlavními středisky tělesné i duševní výchovy. Samozřejmostí bylo také umět plavat, jak dokládá Hérodotos⁵⁴ o užívání dobového přísloví pro člověka nevzdělaného, který „*neumí ani číst, ani plavat.*“ Jde tedy o velmi zajímavé spojení k obsahu vzdělání – umět číst i plavat, vyvolávající mírně provokující otázku do řad mnohých středoškoláků a vysokoškoláků dnešní doby. K největším sportovním závodům patřily pak v Athénách Panathénajské slavnosti konané na počest ochránkyně města v každém roce (v každém 4. mimořádně slavnostně). Jednalo se o závody vozů a na koních s akrobacií a pentáthlon – pětiboj (zápas, běh, skok, hod diskem a kopím), také závodní běh s pochodněmi po setmění. V 8. stol. př. n. l. (ale pravděpodobně i mnohem dříve) v Olympii začíná historie olympijských her. Konaly se pravidelně po čtyřech letech .

Sportovní klání bylo provázáno s náboženským kultem, stadion v Olympii byl součástí svatyně s Diovým oltářem. V 6. století př. Kr. se podobné sportovní hry (v intervalu 8 let) začínají konat v Delfách spojené s kultem boha Apollóna v době vrcholného léta podobně jako v Olympii, poté v Isthmii a Nemeii. Vítězové v Olympii byli korunováni věncem z divokého olivovníku, v ostatních místech věncem z vavřínu, myříku či smrku. Řekové věřili, že tento věnec má zázračnou moc a vítězové budou pod ochranou Dia.

Svatý Pavel⁵⁵ použije tento věnec jako nádherný obraz získání blaženého posmrtného života – věnce nepomíjitelného, kdy hlavním rozhodčím (gymnasiarchem) tohoto závodu je sám Bůh: „*Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokončil, víru zachoval. Nyní je pro mne připraven vavřík spravedlnosti, který mi dá v onen den Pán, ten spravedlivý soudce.*

---

⁵⁴ OLIVOVÁ Věra: Sport a hry ve starověkém světě: Praha, Artia 1988, 125.

⁵⁵ srov. 2Tm 4,7-7 1Kor 24-27 F(p) 3, 13-14 1Tm 4,12

*A nejen mně, nýbrž všem, kdo s láskou vyhlížejí jeho příchod*⁵⁶. Stejně zobrazí i závody atletů⁵⁶ jako boj křesťanů k získání mravního dobra i věčnosti. V listě Timoteovi se pak zřetelně svatý Pavel vyslovuje ke kultu těla a vyzdvihuje pravou zbožnost nad cvičení tělesná⁵⁷.

Dostáváme se k důležitému bodu vztahu k tělu ve starověku. Lidské tělo bylo bráno jako základ veškeré životní energie a radosti, jako podstata bytí člověka. Proto mu byla věnována tak obrovská péče. Nahota, v 5.století naprosto běžná při cvičeních a závodech, znamenala vnější výraz svobody a individuality. Nahota řeckých mužů byla bez studu, považována jako výraz kultury a vzdělanosti, naopak neprocvičená a neopálená těla byla brána jako barbarská.

Z pohledu na tento starověký kult těla pak vycházeli mnozí křesťanští autoři⁵⁸ ve svých kritických pojednáních, stejně i ve středověku, který se od vztahu k péči o tělo naprosto odvrátil. Ve 3.století Klement Alexandrijský ve svém díle Paedagog popisuje rozumné požadavky pěstění těla se snahami křesťanů po dokonalosti. Svatí Otcové doporučují cvičit tělesnou obratnost, ale nekladou ji nikdy na první místo jako ve starověku. Doporučují pohyb zvláště po duševní námaze.

Za zmínku ještě stojí císařský Řím s kultem císaře a závody vozů, umělecké jízdy na koni a především gladiátorské souboje a zápasy se zvířaty (s medvědy, lvy, pantery, nosorožci a slony). Program římských her byl ustálen: dopoledne hry se zvířaty, polední přestávka byla určena k veřejným popravám zločinců a nepřátel státu i císaře (tedy i křesťanů) a odpoledne se konaly gladiátorské souboje. Krutá smrt tisíců vyznavačů Krista v římské aréně byla dalším obrovským důvodem odporu křesťanů proti pořádání těchto her.

2.2.4 Novodobý sport

Dříve než dojdeme ke sportu a tělesné výchově dnes, musíme se ještě zastavit ve středověku a připomenout rytíře z křížových výprav (templáři, johanitě), jejichž náročná fyzická příprava s požadavkem věrnosti a služby Bohu byla samozřejmostí. Tedy výcvik ke zdatnosti těla byl spojen s morálními kvalitami.

---

⁵⁶ srov. Ga 5,7a Ga 2,2 F(p) 2,16 Žd 12,1

⁵⁷ srov. 1Tm 4,8

⁵⁸ „Každého dne v divokých hrách, ať je jakýkoli církevní svátek, nejenže nepřijdou do chrámu ti, kteří si říkají křesťané, ale přijdou-li někteří náhodou, aniž by tušili, že jsou hry, a uslyší-li o nich až v kostele, odejdou pryč. Chrámem Božím pohrdnou a běží do divadla: kostel se vyprazdňuje, cirk se zaplňuje. Krista na oltáři opouštíme, abychom záletným, nečistým pohledem pásli zraky na hanebných, smilných hrách.“ Salvianus, 5. stol. n. l., in: OLIVOVÁ Věra: Sport a hry ve starověkém světě: Praha, Artia 1988,7.

A dostáváme se do 14. století⁵⁹, kdy se ve Skandinávii objevují zimní sporty, zvláště bruslení.

Následuje obliba míčových her v 16. století a s ní výstavba míčoven (např. Královská míčovna u Pražského hradu), první tenisové kurty na dvoře anglické královny Alžběty I., v roce 1860 badminton v Anglii na panství lorda z Badmintonu a postupně další odvětví sportu až do 19. století, na jehož konci (v době rostoucího zájmu o poznání řecké historie a kultury) z popudu francouzského pedagoga, barona Pierra de Coubertina⁶⁰ (1863-1937) je rozhodnuto o obnovení olympijských her.

První novodobé olympijské hry se konaly 6. - 14. dubna 1896 v Athénách. Soutěžilo se v atletice, cyklistice, plavání, sportovní gymnastice, sportovní střelbě, šermu, vzpírání, tenise a zápasu. První zimní olympijské hry se uskutečnily ve dnech 25. ledna – 4. února 1924 v Chamonix. V belgických Antverpách na hrách v roce 1920 byl poprvé použit symbol olympijských her – vlajka s pěti kruhy, olympijské heslo Citius, Altius, Fortius a olympijský slib⁶¹: „*Jménem všech závodníků slibuji, že vystoupíme na olympijských hrách jako čestní soupeři, poslušní pravidel, která je řídí, za sport bez dopingu a drog, v rytířském duchu pro slávu sportu a čest našich družstev.*“

Olympijská přísaha znamenala na starořeckých olympijských hrách slavnostní slib čestného a poctivého sportovního souboje, skládaný atleti před zahájením závodů u Diovy sochy.

Na novodobých letních a zimních olympijských hrách je toto prohlášení předneseno při slavnostním zahájení her jménem všech závodníků. Jde o součást olympijského ceremoniálu a základních zásad olympijské charty, vytvořených Pierre de Coubertinem. V pořadí poslední, které jsou v plné přípravě, budou XXIX. letní olympijské hry v čínském Pekingu v létě 2008 a XXI. zimní olympijské hry v roce 2010 v kanadském Vancouveru.

2.2.5 Tělocvičná jednota Sokol a Orel

Do historie české tělovýchovy významně zasáhly dvě tělovýchovné organizace, a to Sokol a Orel. Sokolu se stalo vzorem německé turnerské hnutí (založeno 1816), které bylo nejprve tělovýchovným spolkem mládeže s brannou přípravou a národním uvědoměním. Sokol byl založen 16. února 1862 dvěma českými Němci Miroslavem Tyršem (1832-1884) a Jindřichem Fügnerem (1822-1865) jako Tělocvičná jednota pražská. Fügner zaváděl do Sokola demokratické vztahy mezi členstvem a staral se též o bohatou kulturní a společenskou činnost (vedl v život Šibřinky).

⁵⁹ SOMMER Jiří: Malé dějiny sportu, Olomouc: Fontána 2003, 155-173.

⁶⁰ Pozn. Pierre de Coubertin své olympijské heslo CAF (Citius, altius, fortius – rychleji, výše, silněji) převzal od franc. dominikána Martina H. Didona (1840 - 1900) in: SKOBLÍK Jiří : Etika sportu, in: Praha:

⁶¹ Olympijský slib, in: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/483337-olympijsky-slib>, (10. 4. 2008).

U vzniku Sokola stáli také bratři Grégrovi, kníže Thurn-Taxis, E. Tonner a další. Jsou blízcí mladočechům, za jejichž stranu byl M. Tyrš zvolen do českého zemského sněmu. Politická orientace Sokola vychází z tehdejší vnitrorakouské i mezinárodní situace. Program Sokola píše Miroslav Tyrš v roce 1871 ve Švýcarsku, kde se léčí. Přemýšlí nejen o sokolském programu, ale také o svém národě a jeho politické činnosti, zastavuje se u myšlenky náboženské.

Ve svém programu harmonické výchovy těla a duše (přebírá Juvenalovo *Mens sana in corpore sano* - ve zdravém těle zdravý duch) vychází z řecké a římské filozofie a shrnuje sokolský úkol⁶² ve své programové stati takto:

„Všeobecná známka choré a zvrhlé společnosti je ta, že v ní převládá rozmařilé sobectví se samoklamnou lží. Kde je však zdravé jádro života, tam nade vše platí celek nad částmi, tam není místa pro zradu, netečnost a zbabělost, jen pro osobní prospěch a sobecky dbalou vlastní záchranu a mařící v rozhodné době úsilí šlechetnější části. Jen tam je možno, aby nikdo nesměle nebo zrádně neodstoupil, aby celý národ stál a setrval jako jediný hrdina, o jehož neprůlomné brnění se nakonec roztrhají vražedné meče. Jen zdravý národ je též branným národem. Je třeba zdatné a náležité junáky a muže! To budiž řídicí hvězdou i našeho konání, n a š e n á b o ž e n s t v í a svrchované zasvěcení všeho života“.

Jde tedy o myšlení humanistické, které zůstává v úžasu nad krásou dobrých vlastností člověka. Tyrš uznává⁶³ Darwinovu teorii, čerpá z antického ideálu harmonie těla a duše, je vyznavačem kalokagathie.⁶⁴ Pojem pochází z řeckého slovního spojení kalos kai agathos, znamenající krásný a dobrý podle antického řeckého názoru, že krása a ctnost patří k sobě, vyváženost tělesné krásy s krásou duševní. V sokolském hnutí (a poté v obnoveném olympijském hnutí) se jednalo o program tělesné krásy spojené s čestností a poctivostí.

Tyrš zná Kantovu i Schopenhauerovu filozofii, orientuje se v dějinách umění i indických naukách. Sokolská myšlenka je spojena s myšlenkou národní. Sokol tedy vstupuje na scénu života politického, je zván později dokonce Sokol Tyršův a Masarykův.

Tyrš chce sokolskou organizací v historické době sbírání sil a národního uvědomění vytyčit českému národu morální program, podpořit k odvaze⁶⁵ (*„je-li národ netečný, musí znenáhla vyhynout, chce-li žít, je třeba ráznou a všestrannou činností nad jiné vyniknout“*). Varuje tak před leností a omrzelostí, připomíná sešlost zaniklých národů. Vyzývá málo početný český národ k probrání se z letargie, aby se oživil, obnovil a napnul své síly

⁶² TYRŠ Miroslav: *Náš úkol, směr a cíl*, Praha: Vzlet – Tyršův dům 1930, 13-14.

⁶³ KAŠPAR Ladislav: *Národnostní, politická a náboženská tolerance v sokolských idejích* in: *Prostory porozumění*, Praha: PedF UK 2003, 165-167.

⁶⁴ Kalokagathia, in: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kalokagathia>, (30.3.2008).

⁶⁵ TYRŠ Miroslav: *Náš úkol, směr a cíl*, Praha: Vzlet – Tyršův dům 1930, 1

(každý ve svém oboru). Vidí v této aktivitě příslib zachování národa a řešení před hrozbou vyhynutí. Tyrš se u křesťanství nezastavuje, ale přemítá o islámu. Mohamed a nauka jeho z roku 1871 je Tyršovým jediným a překvapivým článkem s tématem náboženství. Vznikl pravděpodobně také v době léčení ve švýcarském Waidu. Od přírodních náboženství jednotlivých národů – od mnohobožství se dostává, jak sám říká⁶⁶ ke třem pokusům zmocnit se vlády nad rozumem všech lidí (budhismus, křesťanství a islám). Prochází životem Mohamedovým a historií šíření islámu, zastavuje se dojat u veršů básníka Hafise⁶⁷, Sadiho, Rumiho. Třebaže okouzlen súfijskými mystiky, zakončuje Tyrš svou úvahu bez vyjití k osobnímu Bohu⁶⁸: „*Nové náboženství nepovstane, je již mezi námi! My všichni jsme nadšení vyznavači jeho. Je to duch lásky a osvěty, jemuž vláda přisouzena nad lidem veškerým. I boj proti nevěřícím na konec nám uložen, neúnavná válka proti všemu, co pokroku se na odpor staví, boj to posvátný, vedený toliko zbraní mravnou a duševní, boj proti zatemnělosti srdce i rozumu lidského, proti bludům a předsudkům všelikým.*“

Zajímavé je ještě v závěru stati Tyršovo odsouzení „*plodů pekelných i slastí rajských*“ – tvrdí, že lidské konání dobra nemá být zjištěné pro odměnu a odvracení od zla pouze ze strachu - „*aby špatnost byla vymýčena skrze ohavnost vlastní a ctnost vábila toliko velebností vlastní a hodnotou svou.*“

Náboženstvím je u Tyrše pokrok sám. Napadají nás otázky. Nehrozí žádná nákaza pýchy a klanění se člověku samotnému? Víra v dobro ctností? Odkud toto dobro pochází? Tuto víru v lidský pokrok přinesla složitá doba konce 19. století, doba probuzení našeho národa a celková situace v Evropě.

Orel byl založen 5.července 1902 v Brně – Líšni po určitých neshodách cvičenců v místním Sokole. Zajímavostí však také je že nedaleko (od roku 1891) v Brně – Juliánově působila Dělnická tělocvičná jednota. Již názvem se chtěl Orel od sokolských jednot, symbolem vysokého vzletu ke slunci - k pravdě Boží. Mezi znaky členů orelské organizace patřilo⁶⁹: křesťanské přesvědčení, hluboká víra, láska k církvi a láska k vlasti.

Orelský tělocvik je ve službě křesťanství, autoritou je Bůh, heslem: Víra, vlast, síla. Již v roce 1910⁷⁰ přichází první větší napětí mezi Sokolem a Orlem. Na valném sjezdu sokolstva se usnese, aby do Sokola nebyli přijímáni členové klerikálních spolků a ti, kteří klerikálním snahám vědomě slouží. O deset let později (kdy protesty proti poslušnosti

⁶⁶ TYRŠ Miroslav. Mohamed a nauka jeho, Brno: Moravský legionář 1925, 9.

⁶⁷ „Když nitro země rozrýváš, aj skýtá ti, hle, že s je rozerval, poklady zlata v dar. Na strom ty házíš kamenem, a věnuje ti, že si vrhal na něj, plod svůj lahodný. Ty škebli perlonosné tělo roztříštíš, však tobě, škůdče, dá své srdce perlové. Jak chtěl bys, človče, ty méně šlechetným, než lastura, než strom, než země nitro být?in: TYRŠ Miroslav: Mohamed a nauka jeho, Brno: Moravský legionář 1925, 17.

⁶⁸ TYRŠ Miroslav: Náš úkol, směr a cíl, Praha: Vzlet – Tyršův dům 1930, 39-40.

⁶⁹ Československý Orel, Praha: b. n. 1933, 61-62.

⁷⁰ Srov. tamtéž 151-152

kněžstvu přímo vřou) se rozkol prohloubí, Obec Sokolská ve svém věstníku⁷¹ prohlásí že katolicismus je klerikalismus celý a vždy, katolík je klerikál. Obec nesouhlasí se zásadami věroučnými i mravoučnými katolické církve. Spor se vyostřuje zvoláním: Nastává konečně účtování s Římem, Sokol nemůže být Říman – pryč od Říma! A opět se Sokol odvolává na Masaryka a opakuje, že pravé vlastenectví, národnost je program.

Sokol vytýká Orlu jeho zásady, jakožto protichůdné českému národu, které poškozují jednotu národa, vnitřní ryzost jeho češství a připomíná svobodu svědomí z dob hnutí husitských.

Znovu nás napadají otázky, co všechno vyplouvalo v našem národě na hladinu v této prvorepublikové době skrze tělovýchovné organizace. Rány reformace opět krvácely?

Začala krize autority kněze a povolání laiků, krize pravého svědectví církve světa a pravého duchovního života jejich členů? Krize, která dozrála k řešení na II. Vatikánském koncilu?

V době komunistické vlády v roce 1952 byla organizace Sokol zrušena a řízením tělesné výchovy a sportu byl pověřen Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV). Tělocvičné organizace Sokol a Orel nebyly jedinými organizacemi, kde křesťané rozvíjeli své pohybové aktivity. Připomeňme několik dalších, kde měla tělovýchova své místo. Jedná se o organizaci YMCA (Young Men's Christian Association), která vznikla v roce 1844⁷².

Jejími zakladatelem byl tehdy 23letý obchodní příručí George Williams. U nás se YMCA rozšířila od roku 1921 především díky vydatné pomoci z USA a za přispění T. G. Masaryka, ing. V. Havla a dalších. Ženskou obdobou byla YWCA (Young Women's Christian Association - Křesťanské sdružení mladých žen).

Dalším je woodcraft⁷³ (lesní moudrost), jejímž zakladatelem byl v roce 1902 spisovatel a přírodovědec Ernest Thompson Seton (1860-1946).

Skauting založil v roce 1907 v Anglii generál Robert Baden-Powell (1857-1941).

V České republice působil Junák – svaz skautů a skautek. Pro české označení skauta použil toto slovo zakladatel českého Junáka Antonín Benjamin Svojsík (1876-1938) v roce 1914. Uvnitř organizace byli sdruženi také skauti katolické církve.

Další je Společnost svatého Františka Saleského (Salesiáni Dona Boska, SDB). Jde o kongregaci v katolické církvi věnující se mládeži. Součástí každé salesiánské oratoře jsou vybavená sportoviště. Zakladatelem salesiánů je italský kněz Jan Bosco (1815-1888).

---

⁷¹ Srov. tamtéž 153 - 157

⁷² Ymca, in: <http://www.ymca.cz/>, (14. 4. 2008).

⁷³ JANSÁ Petr: Sportovní příprava, Praha: Q-art 2007, 29.

Všechny zmíněné organizace s tělovýchovným zaměřením obnovily v naší zemi po roce 1990 svou činnost.

A nakonec musíme zmínit i řádku kněží, bývalých ligových či vrcholových sportovců, kteří své sportovní zkušenosti uplatňují v pastoraci.

2.3 Úskalí sportu

Linie uvažování o sportu a tělesných aktivitách křesťanů nemůže být pevně uzavřená, jednoznačná a vyřešená. Je třeba poznat a stále poznávat jejich hranice jako upozornění na odbočení, odchýlení z cesty. Na jedné straně stojí obdiv až klanění se lidskému tělu a všemožná, nákladná péče o něj, na straně druhé je pohrdání tělem.

Toto hledání, rozlišování není nikdy uzavřeno, protože také svět se dále vyvíjí a křesťané jsou zváni k promýšlení a hledání řešení v odkrývání bohatství Slova.

2.3.1 Zneužití politickou mocí

V roce 1936 byly olympijské hry v nacistickém Berlíně poprvé zneužity politickou ideologií.

Hry se staly demonstrací hitlerovské fašistické ideologie a prezentací síly Německa. Válečné hrůzy v letech 1939-1945 (podobně již v roce 1914) odsunuly plánované hry v Tokiu (1940) i v Londýně (1944). Nebyl nastolen mír a miliony lidí prožívaly neuvěřitelné peklo, jak by tedy vyznělo mírové poselství sportovců⁷⁴? Mnichovská olympiáda roku 1972 byla poznamenána teroristickým útokem. Skupina Palestinců vnikla do olympijské vesnice a usmrtila několik izraelských sportovců. Montrealské hry v roce 1976 přinesly první politický bojkot olympijských her. Většina afrických států neposlala své sportovce z důvodu rostoucí rasové nenávisti.

Nejproblematictější olympijské hry se uskutečnily v roce 1980 v Moskvě. Sovětský svaz vedl v té době vojensko-politická tažení přímo proti mírovým podmínkám. Tehdejší americký prezident Jimmy Carter i olympijský výbor USA vyzval sportovce západních států k bojkotu.

Tím se stalo, že chyběli ti nejlepší. Východní blok připraví odvetu⁷⁵ na dalších hrách v roce 1984, kdy do Los Angeles nedorazí sportovci socialistických zemí. Jediné Rumunsko se vzepře diktátu Sovětského svazu. Zajímavostí zůstává účast těch statečných sportovců na obou problematických hrách, kdy hájí olympijskou myšlenku a odmítají být reprezentanty vládnoucí politické síly ve své zemi! Politický boj tak zneužil sportovcům i pravou reprezentaci svého státu, aby jej využil ve svůj prospěch.

⁷⁴ SOMMER Jiří: Dějiny sportu, Olomouc: Fontána 2003, 256.

⁷⁵ KOLÁŘ František: Odveta za Moskvu in: Dějiny a současnost 6 (2006) 32-35.

Politické pozadí mají také již dlouho před svým zahájením letošní letní olympijské hry v Pekingu. Nepokoje s protesty a dokonce uhašenou olympijskou pochodní ve Francii připomínají obrovské porušování lidských práv v Číně a Tibetu. Peking je dokonce přirovnáván k Berlínu 1936. Řada západních zemí zvažuje svou účast.

Zopakuje se Moskva 1980?

Dalším příkladem zneužití sportu politickou mocí jsou Československé spartakiády.⁷⁶ Na strahovském stadionu, vybudovaném v roce 1926 pro Sokol, vystupuje na spartakiádě roku 1960 ve skladbě pro ženy 29 000 cvičenek. Jednalo se tedy o masová synchronizovaná vystoupení cvičenců, která měla navázat dle představy komunistických organizátorů na tradici meziválečné komunistické tělovýchovy, která v roce 1921 uspořádala na pražských Maninách první veřejné vystoupení.

Ve štábech, které připravovaly organizaci spartakiád byla celá řada bývalých sokolů. Tato hromadná vystoupení v pětiletých intervalech (1955-1985) měla být snahou vytvořit novou socialistickou společnost a zformovat nového socialistického člověka.

Spartakiády měly představovat veřejný volební akt komunistické strany a jejího programu. K zamyšlení nad výsledky tohoto plánovaného programu vedou vzpomínky spartakiádních účastníků. Většina totiž vzpomíná s radostí⁷⁷ na společná setkávání při nácviu, poté v Praze také možnost zábavy a různého nakupování (v tehdy nejlépe zásobovaném městě). Spartakiáda byla pro ně svátkem, vybočením z všedního života, momentem vyjití z každodennosti. Je toto politické zneužití tělesného pohybu ještě mnohem hlubší než očekávané splnění programu komunistické strany? Ponoření do materialismu?

Cíl, bez nížádného přesahu člověka? Zavedení obrovské masy obyčejných a důvěřivých lidí (a takové množství dychtivých dospívajících) jen k vysychajícímu prameni materiálních dober jako smyslu života – „Panem et circenses,“ poskytnutí chleba a dostatečné zábavy státem?

2.3.2 Komerční zneužití

Významné sportovní soutěže se stávají spíše záležitostí obchodu než prezentováním výsledků tréninkového úsilí. Důsledkem komercializace sportu je výrazný příliv finančních prostředků do sportu. Vrcholoví sportovci si sportem zajišťují výjimečné životní podmínky a stávají se tak vzorem úspěšných jedinců.

Výraz „fair play“ je anglického původu. Též francouzský výraz „laissez-faire“

---

⁷⁶ ROUBAL Petr: Jak ochutnat komunistický ráj, in: Dějiny a současnost 6 (2006) 28-31.

⁷⁷ Srov. tamtéž 31.

(ve volném překladu „svobodné podnikání“) souvisí se skutečností, že otcem novodobých olympijských her byl baron Pierre de Coubertin. Francie před sto lety byla svobodnou dynamickou ekonomickou zemí, která za Anglii příliš nezaostávala a v mnoha ohledech ji dokonce předčila. Ostatní západoevropské státy tyto dva velké vzory následovaly.

V 70. letech došel stát k závěru, že Australané vozí z olympijských her málo medailí, a že je to „národní ostuda“. Začali proto mohutně podporovat vrcholový sport. Když se v roce 1990 rozpadl východoněmecký státem organizovaný systém podpory sportu, Australané zaměstnali mnoho trenérů z NDR. Cíleně se specializovali na menší sporty a ženské disciplíny, kde byla menší mezinárodní konkurence a tudíž větší šance na medailová umístění.

Výsledky se dostavily. Zatímco z Montrealu v roce 1976 nepřivezli Australané ani jednu zlatou medaili, v roce 1992 jich získali sedm a v roce 2004 již sedmnáct. Takovýto úspěch není zadarmo⁷⁸. Při odhadovaném počtu 20 olympijských vítězství každé čtyři roky a státních výdajích na vrcholový sport v hodnotě 110 miliónů USD ročně přijde každá olympijská medaile daňové poplatníky celkem na 22 miliónů amerických dolarů.

A redaktor Hospodářských novin Pavel Kohout dodává: *„Je to přiměřená cena? Stojí národní hrdost za tyto peníze? Zlepší se těmito výdaji fyzická kondice a zdravotní stav australské populace? Je podstatný rozdíl mezi chemickým dopingem a finančním dopingem ze strany státního rozpočtu? Těžko říci. V každém případě se sportem v původním Coubertinově chápání má nyní státem podporovaná produkce medailí sotva něco společného. Ani s ideály fair play či laissez-faire.“*

Sportovní výkon se stal zbožím, se kterým se výhodně obchoduje a úspěšný sportovec je za své výkony patřičně honorován. Výkon je rozhodující, jen skrze výkon mohu ve výkonové společnosti uznat druhého! Výkon setřel hranice mezi prostředkem a cílem. Svět si již navykl na kvalitu výkonů a jakmile výkonnost poklesne, lidé o tyto sportovce ztratí zájem. Dnešní vrcholový sport je byznys. Z hlediska komerce je výkon jediným kritériem sportovní aktivity.⁷⁹ Ostatní aspekty této aktivity, jako prožitek a sociální vztahy jsou brány jako vedlejší a nepodstatné. To vše vede k neustálé snaze zlepšovat výkony a opakovaně dosahovat úspěchy. Ne všichni sportovci jsou toho přirozenou cestou schopni. Odtud je již malý krok ke stimulaci výkonnosti užíváním podpůrných prostředků, tedy k dopingu.

---

⁷⁸ Srov.KOHOUT Pavel: Pravidla, medaile a státní rozpočet, in: <http://pavelkohout.blogspot.com/search?q=fair+play>, (17. 4. 2008).

⁷⁹ Srov.SLEPIČKA Pavel: Psychologie sportu, Praha: Karolinum 2006, 184-185.

2.3.3 Vítězství za cenu dopingu

Člověk se odjakživa snažil i uměle zvyšovat své výkony, nejprve pro boj, později ve sportu.

Původ samotného slova doping má několik vysvětlení. Jedním je vlámské slovo doop, které znamená znamená tuk k mazání podešví proti promoknutí, dále doop představoval silný povzbuzující bylinný odvar kolonistů v 17.století. v Novém Amsterdamu či africké slovo dop, znamenající povzbuzující pálenku při náboženských obřadech. V roce 1889 se poprvé slovo doping objevuje v anglickém slovníku jako směs opia a narkotik určená pro dostihové koně.

Ve stejnou dobu v Americe je používáno slovo dop nebo doping pro silný výluh tabáku k prodeji starých, unavených koní. Brzy potom se začíná dopovat při závodech koní a psů. Látkami k dopingu jsou kokain, atropin, strychnin, kofein, heroin, morfin. V souvislosti se závody koní se počátkem 20. století dostává doping do Evropy, nejprve jde o aféru ve stáji v Petrohradu 1913 a poté v Rakousku.

Drogy však provázejí člověka od nejstarších dob. Na čínské rytině ze 3. tis. př. n. l. je zachycena postava žvýkající kousek rostliny ephedra, obsahující dodnes často používanou stimulační látku efedrin. Také pivo, víno a jiné alkoholické nápoje s povzbuzujícím účinkem zná lidstvo velmi dlouho. Povzbuzující drogy byly v minulosti používány především ve válkách, pro zvýšení odvahy a agresivity, k odstranění strachu a pudu sebezáchovy. Uměle vyrobené drogy, především amfetamin, benzedrin a pervitin byly používány k dopování vojáků v průběhu 2. světové války.⁸⁰

Zprávy o tom, že již ve starověku řečtí sportovci dopovali, pocházejí od starověkého lékaře Galéna i dalších. Sportovní příprava závodníků v antickém Řecku byla svěřena trenérům, kteří měli na starost nejen fyzickou přípravu, ale i složení stravy sportovců. Normální strava Řeků byla velmi pestrá, bohatá na ovoce, zeleninu, mléčné výrobky a všechny druhy masa. Atletům však trenéři doporučovali drůbež, zápasníkům vepřové maso, boxerům hovězí a skokanům kozí maso. Vycházelo se z vlastností pojídaných zvířat, které měly přejít na závodníka. Později přibýly různé experimenty s dietami pro závodníky, jako např. s velkým množstvím fíků či odvarem z přesličky. Je však jisté, že Řekové znali mnoho omamných látek, které používali při různých náboženských obřadech a které použili jistě i ve sportu. V novodobých dějinách se začalo intenzivně dopovat při sportovních závodech ve druhé polovině 19.století. Na účinky léku trimetyl umírá během závodu v roce 1866 anglický cyklista Linton.

---

⁸⁰ HNÍZDIL Jan: Doping aneb zákulisí vrcholového sportu, Praha: Grada 2000, 14.

Po strychninových injekcích a vypití brandy musí být na olympijských hrách 1904 ošetřen na trati americký maratónský běžec Hicks, podobně na olympijských hrách 1908 v Londýně italský maratonec Pieri. Řada dopingových afér je spojena s boxem, s cyklistikou (posilující nápoje v cyklistických lahvích během závodu) a atletikou. Doping se stává stále častějším jevem i ve fotbale a tenise. Problematika dopingu se netýká pouze sportovního prostředí, ale je to jev mnohem širší.⁸¹ Jedná se o jev celospolečenský. Dopingové aféry sleduje pozorně veřejnost, ani ne tak z důvodu potlačení dopingu, jako především kvůli uplatňování velmi tvrdých sankcí. Dopingové aféry jsou mediálně vděčné. Jejich popis je často povrchní, neinformovaný a zastávající se odsouzených sportovců. Poukazuje se na nákladnost antidopingových testů a antidopingového výzkumu a veřejně se prohlašuje, že dnešní sport je úplně o něčem jiném než v době barona Coubertina!⁸² Neinformovaný divák tak podlehne dojmu, že užití preparátu sportovcem bylo omylem, nedopatřením, nevědomostí či nedbalostí a trest pro sportovce je nespravedlivý. Pravidlo fair play má pak pouze zjednodušený význam, a to brát situaci sportovně nebo zachovat se nesportovně.

Vrcholový sport se tak vzdálil od svého původního smyslu a etiky, kdy je sport hrou s jasným požadavkem dodržování všech pravidel stanovených pro závody a soutěže. V této chvíli přichází na mysl také samotný vzor vrcholových sportovců pro obrovské množství dětí, mládeže i dospělých na celém světě. Jak velký dosah měl např. dopingový skandál světoznámého kanadského sprintera Bena Johnsona na olympijských hrách 1988 v Soulu!

Šedesátá léta přinesla do oblasti sportovního dopingu převratnou změnu, a to anabolické steroidní hormony podporující zásadním způsobem nárůst svalové hmoty a urychlující regeneraci organismu. Tabulky rekordů v atletických a vzpěračských disciplínách se závratně plnily! Používání anabolických steroidů bylo v široké míře v rámci utajovaných experimentů zvláště v bývalé NDR. Zde byl také nejlépe organizován systém dopování, užívání zakázaných látek se týkalo až 10 000 sportovců.⁸³ U nás takovéto experimenty byly organizovány v osmdesátých letech jako programy řízené regenerace a specializované péče ve vrcholovém sportu! Není třeba dodávat, že u nás, v NDR i ostatních zemích východního bloku byly tyto programy plánované a financované vládnoucí komunistickou stranou.

---

⁸¹ HNÍZDIL Jan: Doping aneb zákulisí vrcholového sportu, Praha: Grada 2000, 19.

⁸² Srov. HELLER Jan, Sport a doping in: SPORTOVNÍ příprava, Praha: Q-art,2007, 211-223.

⁸³ HNÍZDIL Jan: Doping aneb zákulisí vrcholového sportu, Praha: Grada 2000,22.

Bylo třeba zavést dobře vedenou kontrolu dopingu sportovců. Rada Evropy v roce 1963 poprvé definovala doping:⁸⁴ „*Dopingem se rozumí použití látek tělu fyziologicky cizích zdravými osobami s cílem zlepšit při závodech výkon umělým a nečestným způsobem. Taktéž léčení vyžadující léky, jejichž povaha nebo množství může vést k ovlivnění výkonnosti, je považováno za doping a může proto vést k vyloučení z účasti v soutěžích.*“

Za doping je nutné považovat i určité působení psychologické, směřující ke zlepšení sportovních výkonů.“ Zařazení psychologických metod mezi zakázané dopingové postupy bylo díky hypnotickému a sugestivnímu ovlivňování australských plavců a anglických fotbalistů, prováděnému v té době. Podobné pokusy s využitím senzibilů, biotroniců a dalších se provádějí ve vrcholovém sportu dodnes.

Dále je třeba upozornit na zdravotní rizika⁸⁵ při užívání dopingových látek: poškození pohybového aparátu, narušení metabolismu a hormonálních funkcí, stejně i na riziko pro duševní zdraví způsobené neustálým stresem z odhalení dopingu, a tím ukončení slibné sportovní kariéry. Od roku 1999 je boj proti dopingu organizován v rámci Světové antidopingové agentury, která každoročně vydává seznam zakázaných látek i zakázaných metod. Nejvyšší autoritou v této věci pak stále zůstává Mezinárodní olympijský výbor, který se Světovou antidopingovou agenturou spolupracuje. Orgánem v boji proti dopingu je v České republice Antidopingový výbor ČR pověřený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Českým olympijským výborem.⁸⁶

2.3.4 Trvalé poškození zdraví

Sportovní výkon je jednou z hlavních kategorií sportu a sportovního tréninku. Pozornost sportovců, trenérů a všech dalších osob přípravného týmu směřuje k výkonu. Sportovní výkon je aktuální projev osobnosti a organismu člověka. Sportovní výkonnost je dispozice opakovaně podávat výkon na určité úrovni⁸⁷. Tato dispozice se formuje postupně a dlouhodobě, je výsledkem přirozeného růstu a vývoje jedince, vlivu prostředí a vlastního sportovního tréninku. Zčásti tento vývoj určují vrozené dispozice tělesné i psychické.

Zátěž ve sportovním tréninku se postupně zvyšuje. V dávkování zátěže je důležité brát ohled na věk sportujících, aby nedošlo k přetrénování, a tím i ke zdravotním poškozením. U mladistvých je to střední zatížení, teprve v patnácti letech je možné zátěž dále zvyšovat. Zvýšená tělesná výkonnost se projevuje po patnáctém roce věku i v mnohem větším zájmu o sportovní dovednosti, jimiž se zvláště chlapci rádi předvádějí

⁸⁴ Srov. tamtéž , 21.

⁸⁵ Srov.HELLER Jan, Sport a doping in: SPORTOVNÍ příprava, Praha: Q-art,2007,214-215.

⁸⁶ Zakázané látky, in: <http://www.antidoping.cz/>, (21.3.2008).

⁸⁷ DOVALIL Josef, Sportovní trénink in: SPORTOVNÍ příprava, Praha: Q-art,2007,141.

před ostatními a zde pak hrozí vážné úrazy z přecenění sil a riskování. Neméně důležitý je v tomto věku pro dospívající spánek, odpočinek a návyk ke správnému rytmu života a ochraně zdraví (mladí berou své zdraví jako samozřejmost, o kterou se nemusí moc usilovat).

Některé druhy sportu vyžadují mnohem více nácviku k bezpečnosti pohybu, protože riziko trvalého poškození zdraví je vysoké. Mezi tyto druhy sportu patří motorismus, jachtařství, parašutismus, lyžování, boby, snowboarding.

Stoupající nároky na trénink vyžadují i záměrnou obnovu sil, zotavení. Tréninkové zatížení se má střídat se zotavením, specializovaný trénink se všestranným a náročným s jednodušším.

Také výživa má co mluvit do tréninku sportovců. Riziko představují různé násilné redukční diety, nedostatek nebo přemíra vitamínů. Vynikající sportovní výkon nemůže stát na nerozumném tréninkovém zatížení, na nesprávné životosprávě, na povzbuzujících látkách, na každém zanedbání či poškození svého těla a jeho přirozeně daných funkcí v honbě za sportovním úspěchem.

2.3.5 Sport jako modla – kult těla

Do této kategorie patří dva současné pohledy na tělo, a to:

1) Tělo je krásné pouze, je-li zdravé, s vypracovanými svaly, v kondici, velmi štíhlé – tyto požadavky jsou brány jako nejvyšší hodnota v životě člověka, opak je často odmítán, pohrdán až znehodnocován - jde tedy o aktualizaci antického ideálu fyzické krásy . Na této kalokagathii jsou postaveny současné pohybové programy wellness (zaměřeni na zdravý životní styl s pohybem, se zdravou stravou a psychickou pohodou) a fitness (k získání kondice, zdatnosti a zlepšení postavy posilovacími cvičeními na různých posilovacích strojích). V poslední době je znám posun⁸⁸ v průpravném a rekreačním sportu od fitness k wellness, od výkonu k prožitku. Zastavme se u celkové osobní pohody v pojetí programu wellness. Oč se vlastně jedná? Do popředí se dostávají rekreační sporty, které přinášejí prožitek. Prožitek je nadměru zdůrazněn (je třeba „si to užít“) a v něm jsou vyznáváné současné hodnoty být „free, cool a in,“ tedy mít pocit volnosti, svobody, klidu a pohody společně s pocitem nechat se pohlit aktivitou, a tak dojít ke stavu radostného zaujetí „flow“. Cílem je tedy jen vlastní uspokojení, honba za stále novými prožitky, co ještě dalšího zažít a využít. Pak se můj život odehrává jen v těchto zážitcích a prožitcích, jen k nim vzhlížím jako k pravému a celému životu.

---

⁸⁸ HOŠEK Václav, Sport a kvalita života, in: SLEPIČKA Pavel: Psychologie sportu, Praha:Karolinum 2006,219.

Tato konzumní mentalita i ve sportu nás přibližuje k tématu kvality života (dnes užívaný pojem wellbeeing – pocit spokojenosti, pohody, životního blaha), tedy všeho toho, co směřuje k životní spokojenosti: fyzický stav a pohybové funkce, normalita psychiky, schopnosti a návyky k životu, přiměřené materiální podmínky, životodárné životní prostředí.

Téma kvality života je mnohem širší, zahrnuje totiž i problematiku lidského štěstí a smyslu života a v tomto případě přichází ke slovu také sport a pohybové aktivity tělesně i mentálně postižených a seniorů. Sport a posléze i samotný život těchto lidí stojí jako pevná odpověď všem vyznavačům antického ideálu krásného těla, že existuje vyšší hodnota v našem životě.

Od roku 1960 jsou organizovány letní paralympijské hry⁸⁹ a od roku 1976 zimní paralympijské hry. Sport je pro tyto lidi prostředkem k překonání bariér v sobě samých a k druhým lidem.

2) Ve vrcholovém sportu je výkon tím hlavním, k čemu vše směřuje a není-li podán, hodnota tohoto člověka rychle klesá. Tento propagovaný názor i mimo sportovní prostředí oslabuje člověka, staví ho do role pouhé hmotné věci.

Boj o výkon přináší otázku samotným trenérům výkonnostních sportovců: Nezapomínáte svým svěřencům vštěpovat i správné postoje ke spoluhráčům a soupeřům?

Vedete je také k poznání a formování jejich vlastností nejen k výkonu?

Oba tyto přístupy, jak oslava těla, tak oslava výkonu (obojí směřující k narcismu) postrádají duchovní rozměr, jsou však známkou nepokoje a hledáním smyslu života. Směřují nepokojného člověka k úvaze, že tělo samotné není celou identitou člověka. Díváme se na své tělo, dívají se na nás s hodnocením, toužením, někdy také s pohrdáním v očích druhí lidé, ale je tu ještě jeden pohled - pohled bez striktního až vysávajícího požadavku vrcholného výkonu, muší hmotnosti těla, tvrdých bicepsů a denního chroupání zeleniny. V pohledu Božím na nás⁹⁰ začínáme sami sebe a své tělo opravdu milovat bez narcismu, pýchy a stejně vidíme i těla druhých. Máme v těle zalíbení, nikoliv z chtivosti (hlavně mužské) ani z touhy být předmětem touhy (hlavně ženské),⁹¹ protože Duch svatý prochází tímto pohledem. Neznamena to ani nedbalost ke svému tělu - z tohoto ocenění Božího, z tohoto pohledu na nás totiž čerpáme míru péče o své tělo. V pohledu Božím je tak veliký prostor důvěry, že člověk zbaven všech soudů a smyslnosti, chce v tomto čistém místě

---

⁸⁹ POTMĚŠIL Jaroslav: Sport zdravotně postižených in: JANSKA Petr: Sportovní příprava, Praha: Q-art 2007, 202.

⁹⁰ Srov. Iz 43.4 1K 6,19

⁹¹ CLÉMENT Olivier: Tělo pro smrt a pro slávu, Velehrad: Refugium 2004, 14.

žit plně. Tělo je místem lásky přijímané i dávané.⁹² Vždyť nepatříme sami sobě, bylo za nás zapláceno velmi drahé výkupné, proto svým tělem máme oslavit Boha⁹³.

2.3.6 Fanatismus – agrese ve sportu

Závod, soutěž, hra jsou znásobeny prostředím, které vytvářejí fanoušci na tribunách. Pouto vytvořeného společenství se přenáší i na hráče. Nejoblíbenější a nejvíce ve světě sledovaným sportem je fotbal. Možná proto, že není tak náročný na koordinaci pohybů a setkáváme se s ním v podobě vlastní hry již od dětství kdekoli na volném plácku.

Vysvětlení oblíbenosti fotbalu by mohlo být také nalezeno v počátcích dějin člověka, kdy muži-lovci odreažovali své instinkty společným lovem a hájením získaných trofejí.⁹⁴ Během fotbalového zápasu se dvaadvacet mužů honí za koženým míčem, který nahrazuje symbolicky lovenou zvěř.

Na další důvod poukazoval v roce 1978 při mistrovství světa ve fotbale Joseph Ratzinger (nynější papež Benedikt XVI.)⁹⁵: „*Volání po chlebu a hrách ve starém Římě bylo vlastně výrazem touhy po životě v ráji, po životě v sytosti bez námahy a po naplněné svobodě. Neboť to je v posledku hrou také míněno: činnost, která je zcela svobodná, bez cíle i bez donucení, která přitom využívá a napíná síly celého člověka. V tomto smyslu by tedy byla hra vlastně pokusem o návrat do ráje: vystoupení ze zotročující vážnosti všedního dne s jeho starostí o živobytí, svobodné vážnosti toho, co právě být nemusí, a proto je krásné. V přihlížení se lidé identifikují se hrou i hráči a mají tak sami účast na tom, co je to být na naší nebo na opačné straně. Mají tak účast na vážnosti i na svobodě hry: hráči se stávají symbolem vlastního života a to na diváky zpětně působí. Fotbal jako hra se může stát zácvikem do života a transcendencí směrem ke ztracenému ráji.*“

Papež také odhaluje temnou stránku fotbalu v obrovských sumách peněz převracejících hru v průmysl, který představuje pseudosvět ohromných rozměrů. 1,2 miliardy lidí na celém světě (šestina populace) se věnuje přímo nebo nepřímo fotbalu. Cena vstupenky na finálové utkání na mistrovství světa 2006 v Německu byla až 2000 euro za kus! To je již tvrdý byznys v nejoblíbenějším sportu.

Dalším stínem ve sportu je agrese. Vyskytuje se nejen mezi aktivními sportovci, ale také u diváků navštěvujících sportovní utkání a soutěže. Projevy agresivního chování jsou

---

⁹² CROISSANT Jo: Tělo, chrám krásy, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, 25.

⁹³ Srov. 1K 6, 19-20

⁹⁴ NENADÁL Adam, Fotbal jako náboženství, in: Lidové noviny 10. 6. (2006) 9.

⁹⁵ VACÍK Petr :Co si papež myslí o fotbale? in: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=6098>, (1. 7. 2006).

od verbálních, způsobujících psychickou újmu až k fyzickému násilí. Lidská agrese je tedy záměrným jednáním s cílem ublížit druhému člověku.⁹⁶ Původ agrese vychází z několika psychologických přístupů: z genetických, biologických dispozic (sport by i mohl usměrňovat tyto geneticky podmíněné projevy), z výchovy v určitém společenském a kulturním prostředí, vlivem sociálního učení ve sportu, kdy a jak projevit agresi (děti svědkem agresivního chování trenéra) a z frustrace (ve sportu časté situace).

Agresi je možné rozdělit do osmi druhů:⁹⁷

- a) fyzická aktivní přímá (např. tlučení hokejkou)
- b) fyzická aktivní nepřímá (pověření někoho jiného fyzickým napadáním jiné osoby)
- c) fyzická pasivní přímá (fyzické bránění druhému v dosahování jeho cíle)
- d) fyzická pasivní nepřímá (odmítnutí splnit požadavky)
- e) verbální aktivní přímá (slovní urážky, nadávky)
- f) verbální aktivní nepřímá (pomluvy)
- g) verbální pasivní přímá (odmítnutí s někým mluvit)
- h) verbální pasivní nepřímá (nezastat se někoho).

Projevy agrese ve sportu se vyskytují stále častěji i z důvodu vzrůstající komercializace sportu, kdy dosažený úspěch je výrazně finančně ohodnocen, také z důvodu požadavku agresivního přístupu jako pravého stylu a taktiky moderního sportovce a nakonec ze snahy po zvýšení atraktivnosti sportovní podívané. Předpokládat a sledovat lze agresi také vzhledem k různosti sportů: a) sporty, kde je agrese jejich podstatnou součástí – box, šerm b) sporty, kde dochází k přímému kontaktu mezi sportovci – hokej, ragby c) dochází k přímému kontaktu s projevy agrese pro dosažení úspěchu – motorismus, cyklistika, běžecké disciplíny atletiky d) sporty oddělené sítí, drahou, kam soupeř nemůže proniknout, agrese ve formě síly k překonání soupeře – sportovní hry, kanoistika, plavání e) sporty výrazové, agrese ve formě obviňování směrem k rozhodčím z nespokojenosti s hodnocením – gymnastika, krasobruslení, synchronizované plavání. V uvedeném členění jde o agresi vůči druhé osobě, ale ve sportu existuje i autoagrese, zaměřená vůči vlastní osobě. Jedná se o výčitky směřované k sobě samému po neúspěchu v závodě, z důvodu nespokojenosti s vlastním výkonem, a to ve formě sebeobviňování a hlasitých nadávek sobě samému. Objevuje se také přenesená agrese, což je výpad sportovců vůči předmětům (mlácení tenisovou raketou do země, do sítě, tlučení míčem o zem, zahazování treter) v situacích frustrace z neúspěchu. Ještě tvrdší je pak odložená agrese, kdy je agresivní

---

⁹⁶ SLEPIČKA Pavel: Psychologie sportu, Praha: Karolinum 2006, 155.

⁹⁷ SLEPIČKA Pavel: Psychologie sportu, Praha: Karolinum 2006, 159.

chování odloženo na pozdější dobu, a to jsou případy agrese diváků vůči hráčům či fanouškům soupeře (napadení v autobusu). Jaká je tedy souvislost mezi agresí a výkonem?

Agrese použitá jako taktický prvek ve hře může být pro tým užitečná, avšak vztek spojený s agresí se záměrem poškodit soupeře je narušující a ničící i výkon a soustředění útočníka.

K vysvětlení agrese ve sportu musíme ještě popsat zvláštní situace, které mohou agresii vyvolat a jsou tedy vřícími nádobami. Jde o: agresivní chování sportovců, které se snadno přeneso do hledišť, agresivita soupeřů vyvolá stejnou reakci u protivníka, neustále kolující pověst o brutálním družstvu, přehnané zdůrazňování významu připravovaného utkání, menší neúspěch před koncem utkání, zvýšená zátěž vyvolaná extrémním počasím či samotným místem soutěže (také špatná kvalita hrací plochy, soutěžního místa).

Tyto uvedené situace mohou vyvolat frustraci, za kterou přichází agrese.

Samotná divácká agrese je spojena s řadou příčin psychologické i sociologické povahy. Patří sem sociální deprivace (neexistující sociální vztahy v rodině a s vrstevníky), nezaměstnanost, násilné formy chování podané v médiích, krize morálních hodnot, představa projevů mužství.

Diváci často navštěvující utkání na sportovních stadionech očekávají prožitky dobrodružství naprosto odlišné šedi pracovních dní. Velké množství lidí pak umocňuje tyto prožitky. Diváci se identifikují se svým klubem, očekávají jeho úspěch a případný nezdár je často příčinou divácké agrese. Stejně častá je nápodoba agresivního chování samotných sportovců během utkání, které nebylo vůbec potrestáno a ještě u diváků sklízí velikou odezvu. A v nemalé míře svůj olej do ohně agrese přilévají také sdělovací prostředky, které emocionálně podbarvenými zprávami a komentováním chtějí přitáhnout diváky ke sledování přenosů ze sportovišť (např. mnohá opakování agresivních zákroků ve zpomalených záběrech s komentářem o mužném vedení sportovního boje!).

Takto komentované soutěžní přenosy se pak stávají všedními obrazy přijatými s lhostejností k projevům agrese, dokonce mnohdy se stanou normou chování. Projevy agrese sportovních diváků se vyskytují nejčastěji u hokeje a fotbalu. Většinou jde o verbální projevy: pískání, pokřiky, nadávky jako reakce nesouhlasu se stavem utkání, s rozhodčími a také jako reakce na projevy jiných diváků.

Závažnější jsou projevy fyzické agrese: demolování zařízení stadionů, ničení dopravních prostředků, kterými přicestoval soupeř, fyzické napadení rozhodčích, jiných diváků, vyhazování předmětů na hrací plochu s cílem zranit. V poslední době se jedná o fyzickou agresi mezi skupinami diváků – fanoušky soupeřících sportovních mužstev. Tato napadení bývají častá i mimo stadiony, jde tedy o chtěné a plánované násilné akce,

kde již nelze nalézt zájem o sledování sportovního utkání. Jako příklad poslouží poslední fotbalové zápasy Slavie a Sparty v Praze, kde radikální fanoušci zapalovali části oděvů, používali pyrotechniku a ničili sedačky, které poté vhadzovali na hrací plochu. Divácké normy požadované institucemi nejsou těmito fanoušky přijímány, naopak oni sami vystupují tvrdě proti těmto normám a jejich nositelům. S požadovanými normami se fanoušci neztotožňují.

Chování v davu nebrzdí žádné ustálené sociální normy, převažují silné pudy a emoce, podléhání názorům druhých. Jde tu o psychickou zátěž zúčastněných a jejich reakce odpovídá jejich specifickým osobnostním dispozicím. Následkem psychického napětí je výbuch hromadného panického chování, ve kterém převažuje strach a zděšení nad racionálním uvažováním. Lidé se cítí ohroženi hledají záchranu v útěku, a přitom ohroží druhé (ušlapání lidí u pokladen či východech stadionů).

Role sportovního diváka je sociální rolí, která provází sportovní činnost. Jedná se tedy o člověka se zájmem o sportovní soutěže. Přitom je známo, že sportovní diváci mohou ovlivnit průběh i výsledek sportovního utkání.

Role sportovního diváka se může během svého vývoje proměnit v roli sportovního fanouška, který má již svůj oblíbený sport, svého oblíbeného sportovce, své oblíbené mužstvo. Sportovní fanoušek přeje úspěch jen svému sportovci a mužstvu, protestují proti jeho sportovnímu soupeři. Fanoušci se tak identifikují se svým sportovcem jako prostředníkem svého vlastního úspěchu, který dosahují bez vlastní námahy. Jde o kompenzační roli identifikace,⁹⁸ kdy slavní sportovci přitahují fanoušky, kteří nemají možnost dojít uspokojení z prožívání a odezvy svých vztahů s druhými lidmi.

Řešením divácké agrese však nemohou být pouze zákazy úřadů a policejní potlačení, ale do celé atmosféry v hledištích stadionů musí vstoupit také pořadatelé, hlasatelé, sportovní komentátoři a hlavně samotní sportovci, kteří jsou často vzorem a normou v životě sportovních fanoušků.

2.3.7 Sport bez osobního Trojjediného Boha

Dříve, než vejdem do sportovních aktivit stojících na nějakém duchovním základě, připomeňme si slova Ježíšova⁹⁹: „*Já jsem dveře. Kdo vejde skrze mne bude zachráněn, bude vcházet i vycházet a nalezne pastvu.*“

Velké je množství různých tělesných aktivit s duchovním podtextem volajících v masové reklamní kampani, slibující okamžitou či brzkou úlevu od bolesti těla i duše.

Módní záležitostí se také staly dárkové poukazy na masáže s cizokrajnými názvy,

---

⁹⁸SLEPIČKA Pavel: Psychologie sportu, Praha: Karolinum 2006, 173.

⁹⁹J 10,9

probíhající, jak je inzerováno, s maximálním důrazem na soukromí a pohodlí, při nichž dochází k uvolnění toku energií. Je mírnou ironií, když k nějakému narozeninovému výročí obdržím jako „dárek“ drahou masáž nebo celý rehabilitační cyklus s uvolněním energie. Toto nepřeborné množství a naléhání k jejich přijetí nutí k přemýšlení, kde jsou jejich základy, z čeho vycházejí a kam vlastně míří? Chceme-li se zmocnit určitých tajemství, chceme-li je hned rozumem znát, ocitáme se v esoterismu (z řeckého esotericos = vnitřní, obrácené dovnitř), kde nečekáme s živou touhou na Boha, aby nás sám uvedl do místa tajemství, do jeho vnitřního života, ba ani s ním nepočítáme. Esoterika vychází ze starých gnostických názorů. Centrální představou esoteriků je přesvědčení o existenci nemateriálního, duchovního světa (astrál), který je prostředníkem mezi Bohem a pozemským životem.

Chci svůj duchovní život urychlit okultními praktikami, magií, spoléháním na horoskopy a zvýšeným zájmem o paranormální jevy? Potom není Bůh sám jediný Pán.¹⁰⁰

Ježíš Kristus není v tomto případě jediným prostředníkem mezi Bohem a lidmi. Značná část pramení ve východních nekřesťanských spiritualitách, tak módních pro přesycenou západní kulturu, ponořenou v materiální nadbytek, a přitom žízňící po duchovním poznání. Mnohé vycházejí z psychologických směrů a přebírají i část východní spirituality. Není naším cílem je zde vyjmenovávat, jen dát některá fakta k rozlišení. Svátý Pavel je zde pomocníkem¹⁰¹: „*Všechno je mi dovoleno – ano, ale ne všechno prospívá. Všechno je mi dovoleno – ano, ale ničím se nedám zotročit.*“

Aby člověk poznal sám sebe, je nucen vyjít od sebe sama.

Všechny velké duchovní tradice učí a vedou ke zřeknutí se sebe sama, které otevře člověku další poznání. Budhistické sebezřeknutí má otevřít v člověku lásku a soucit se vším živým. V hinduismu se člověk zříká svého já a stává se jedním s Bráhmán (velkým Já).

V těchto tradicích a dalších z nich vycházejících duchovních proudech však nenalezneme žádné stopy po osobním vztahu k Bohu- Stvořiteli a Vykupiteli, a tím je dáno rozlišení.

Spasitele pak nahrazuje určitá neosobní energie či závislost na mistru, terapeutovi, psychologovi – od nich je očekávána pomoc. Lidé jsou vedeni k pevnosti své vůle a k vytrvalosti, aby svou pílí a silou dosáhli pravého poznání – pokoji se sebou i světem, vstoupili do oblasti nevědomí a zakusili uvolnění. Je to vyjití k sobě, nikoliv k Bohu.

---

¹⁰⁰ Srov. Ga 4,8-9

¹⁰¹ 1K 6,12

Zřeknutí se sebe sama v křesťanském duchu znamená nalezení sebe sama v mnohem hlubší rovině. Být sám sebou znamená být ve vztahu, jak již poznali řeční Otcové, tvrdíce, že bytí je společenství.¹⁰² Vždyť láska přelévající se z Otce na Syna, od Syna k Otci a vycházející v Duchu svatém z obou je toho důkazem. Dosvědčuje to sám sv. Pavel¹⁰³ slovy: „*Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus.*“

Sebetranscendence probíhá v rovině horizontální a vertikální:¹⁰⁴ ve vztahu k druhým lidem – člověk zapomíná na sebe, věnuje pozornost druhým, otevírá se a dává druhým, zažívá zkušenost přátelství a ve vztahu k Bohu – v touze po plnosti lidské existence. Papež Benedikt XVI. ve své poslední encyklice¹⁰⁵ dodává: „*Život nemohu mít sám v sobě či sám od sebe - život je vztah. A život ve své úplnosti je vztahem k tomu, kdo je pramenem života.*“

Toto rozlišení, jehož symbolem je kříž, nás posílá na cestu s jeho znamením na našem těle:¹⁰⁶

„Označuji ti křížem uši, abys vždy slyšel hlas Kristův.

Označuji ti křížem oči, abys ustavičně hleděl na Krista.

Označuji ti křížem ústa, abys vždy vyznával Krista.

Označuji ti křížem srdce, aby v něm bydlel Kristus.

Označuji ti křížem ramena, abys na sebe vzal jho Kristovo.

Žehnám tě křížem ve jménu Otce i Syna i Duchu svatého,

abys žil v Kristu nyní i navěky věků.“

---

¹⁰² CLARKE William Norris: *Osoba a bytí*, Praha: Krystal 2007, 85.

¹⁰³ Ga 2,20

¹⁰⁴ CLARKE William Norris: *Osoba a bytí*, Praha: Krystal 2007, 98.

¹⁰⁵ BENEDIKT XVI.: *Encyklika Spe salvi*, Praha: Paulinky 2008, 35.

¹⁰⁶ CROISSANT Jo: *Tělo, chrám krásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, 91.

3 JAKÉ MÍSTO MÁ SPORT V ŽIVOTĚ SOUČASNÝCH KŘEŠŤANŮ?

Zjistit vědecky platnou odpověď na tuto otázku nemohlo být předmětem této práce. Pokusili jsme se však získat alespoň odpovědi na námi připravených 10 anketních otázek a 3 otázky doplňující. Anketní otázky vycházely z teoretických předpokladů, které dále vysvětlujeme.

Kromě toho nás zajímalo, jaké místo má tělesná výchova při studiu teologie na všech pěti českých fakultách. Tyto informace jsme získali písemným dotazem na studijních odděleních jednotlivých fakult a výsledky uvádíme v bodě 3.5.

3.1 Teoretické předpoklady anketních otázek

1) NÁVAZNOST TĚLESNÉHO STAVU NA DUŠEVNÍ I DUCHOVNÍ ŽIVOT

Otázky:

Jste v dobré fyzické kondici?

Cítíte se odpočínutě a plný/á síly?

Máte starost o své zdraví?

Dobrý tělesný stav je podporou (nikoliv podmínkou) stavu duše i ducha. Mnohé problémy řešené v duchovním životě spirituální cestou nemusí být povahy duchovní. Může se jednat o tělesnou nemoc, která svými projevy do duševního i duchovního života člověka zasahuje. V plném duchovním životě má své místo také pozornost k tělesnému stavu.

2) KŘESTANSKÁ ASKEZE

Otázky:

Otužujete se studenou vodou?

Býváte nachlazen/a?

Máte pocit dostatečného spánku?

Význam řeckých slov askeo, askesis, asketes je nejasný, používáním se ustálil význam:

- a) tělesná cvičení atletů a vojáků
- b) cvičení rozumu, vůle a mravního smyslu
- c) kult a náboženský život.

Křesťanská askeze však není jen cvičení vůle Je to hledání života s Bohem a výraz lásky¹⁰⁷.

Sportovní výchova může být jednou z možností askeze ve smyslu vyjití ze sebe, kdy opouštím své pohodlí s ochotou snášet námahu, někdy i bolestivou (ve smyslu nezdomácnění – xenitia, zůstat cizincem, poutníkem na cestě k nebeskému domovu¹⁰⁸), učím se vnímat potřeby druhých, podpoří mne k vytrvalosti a sebedůvěře, stávám se spoluzodpovědný a jsem pozván k hluboce otevřeným a upřímným vztahům (při kolektivních sportech zvláště).

Je samozřejmé, že tělesná práce a námaha je také zdrojem kondice i askeze, jak potvrzuje Benediktova řehole:¹⁰⁹ „*Zahálka je nepřítel duše. Proto mají být bratři v určité hodiny zaměstnáni tělesnou prací, v jiné hodiny zase svatým čtením.*“ Svatý Benedikt také pamatoval zvláštním způsobem na nemocné, aby jim práce byla uložena přiměřená, avšak aby nezháleli ani se jí nevyhýbali. Stejně ukládá práci bratřím, kteří se vyhýbají četbě a rozjímaní, aby zbytečně nezháleli.

3) VLASTNÍ POHYBOVÁ AKTIVITA

Otázky:

Sportujete (rekreačně)? Máte radost z pohybu Vašeho těla?

Připište prosím, v jakém druhu sportu.

U některých křesťanů přetrvává určitý nezájem o vlastní sportování:

- a) ze špatného poznání – na jedné straně vyjádření křesťanské zkušenosti se žádostivostí těla, která bojuje proti duchu a kterou musíme přemáhat, na straně druhé určitá trvalá nedůvěra k tělu se stopami gnosticizmu, kdy je třeba duši osvobodit od těla – břemene a věznitele
- b) z přetížení organismu díky přepracování, a tím časového nedostatku – zůstává otázka, zda je přetížení jen dočasné či trvalé a jaký je pak rytmus, zastavení v modlitbě, naslouchání tohoto křesťanského života?
- c) zvláštní skupinou jsou tělesně postižení, nemocní a staří lidé – tělesná aktivita (rehabilitační) je často nutností na odstranění bolesti a k upevnění psychosociální stability, a tak je vlastně také askezí

---

¹⁰⁷ ŠPIDLÍK Tomáš: Spiritualita křesťanského Východu. Mnišství, Velehrad:Refugium 2004,149.

¹⁰⁸ Srov. F(p) 3,20

¹⁰⁹ Řehole Benediktova, Praha: Benediktinské arcidiákonství sv.Vojtěcha a sv.Markéty 1998, 114-119.

4) POZNÁVÁNÍ VLASTNÍ IDENTITY

Otázky:

Sportujete (rekreačně)? Máte radost z pohybu Vašeho těla?

- a) dozrávání k čistotě - přirozeným setkáváním mužů a žen při společném sportování s otázkou sportu jako zbraně při pokušení proti čistotě u zasvěcených osob
- b) poznání svých slabostí – odkrytí svého já při větší tělesné zátěži, tedy nejen hranice svých možností, ale i poznání svých negativních vlastností , a tím uvědomění si, že tělo není jediným nositelem identity člověka
- c) poznání hodnoty přátelství (společná sportovní utkání , zážitky vítězství i prohry, společná tíže tréninku a potíží při nácviku), dozrávání k úctě ke druhým, odmítnutí souzení, protože společný sportovní boj přibližuje a upevňuje
- d) výchova k sebekázni a sebekontrolě – podhoubí duchovního života i mezilidských vztahů
- d) skrze tvořivý sportovní výkon vlastní či pozorovaný u druhého blízkost k umění, a tím vděčnost Stvořiteli - krása lidského těla při pohybu, který je tréninkem mnohem širšího rozsahu a kultivován (např. při atletice –běžeckých disciplínách, sportovní gymnastice - při zvládnutí složité akrobacie na náradí, souhra pohybů při lyžování)
- e) uvolnění radosti a zlepšení tělesného zdraví změnou hormonální činnosti¹¹⁰(adrenalin, noradrenalin a endorfin), a tím zvýšení chuti, soustředění a bystrého úsudku potřebných k duševní činnosti - ke studiu, stejně uvolnění z napětí a stresu (působí antistresově, tedy odpočinek).

5) VOLNÝ ČAS

Otázka: *Dopřejete si volný čas ke svým zálibám? Připište prosím, Vaše záliby, koníčky.*

Sledujete sportovní přenosy v televizi? Připište prosím, které.

- a) využití ke svým zálibám
- b) tělesný odpočinek- spánek po přepracování
- c) tělesná aktivita jako kompenzace duševního zatížení
- d) zájem o sport vede i ke sledování přenosů svého oblíbeného sportovního odvětví

---

¹¹⁰ MACHAČ Miloš: Emoce a výkonnost, Praha: SPN 1985, 27-30.

Hormony při sportu, in: <http://www.kpo.cz/fyziologie/fyziologie05-3.htm>, (8.4.2008).

HAYES Nicky: Aplikovaná psychologie, Praha:Portál 2003, 87-94 a 171-178.

3.2 Položené otázky

Následující otázky byly položeny písemně s instrukcí k odpovědi.

U otázky zakroužkujte číslo odpovídající Vaší odpovědi.

vůbec nikdy = 1

zřídka = 2

někdy = 3

často = 4

velmi často, stále = 5

	vůbec nikdy				velmi často
☐ Jste v dobré fyzické kondici?	1	2	3	4	5
☐ Cítíte se odpočínutě a plný/á síly?	1	2	3	4	5
☐ Máte starost o své zdraví?	1	2	3	4	5
☐ Máte pocit dostatečného spánku?	1	2	3	4	5
☐ Otužujete se studenou vodou?	1	2	3	4	5
☐ Máte radost z pohybu Vašeho těla?	1	2	3	4	5
☐ Býváte nachlazen/a?	1	2	3	4	5
☐ Sportujete (rekreačně)?	1	2	3	4	5
Připište prosím, v jakém druhu sportu:					
.....					
.....					

Dopřejete si volný čas ke svým zálibám? 1 2 3 4 5

Připište prosím, Vaše záliby, koníčky:

.....

- Sledujete sportovní přenosy v televizi? 1 2 3 4 5
Připište prosím, které:

.....

Váš věk: .....

3.3 Postup a zpracování výsledků

Anketní otázky jsme zaslali písemně celkem do 7 mužských a 12 ženských řeholních komunit a do čtyř terciářských a tří farních společenství z různých míst ČR a Slovenska.

Zahrnuty byly jak městské tak venkovské lokality. Odpovědi na anketní otázky byly vyplněny anonymně a zaslány na adresu autorky. Jedinými dvěma sledovanými parametry byl věk a pohlaví respondentů. Na anketu odpovědělo celkem 105 osob. Ke zpracování odpovědí jsme vyřadili osoby mladší 20 let a starší 65 let, kterých bylo celkem 15. Zbylých 90 anketních listů jsme rozčlenili do tří skupin podle věku, a to 20-35, 36-50 a 51-65.

Odpovědi na každou položku v každé hodnotě stupnice jsme zpracovali do sloupcových grafů, vyjadřujících absolutní počet odpovědí v dané věkové kategorii (viz příloha I - VIII).

3.4 Výsledky ankety

Otázky: Jste v dobré fyzické kondici? (viz příloha č. I)

Cítíte se odpočinutě a plný/á síly? (viz příloha č. II)

Odpovědi na tyto otázky odpovídaly předpokladům, které souvisejí se stavem těla v průběhu přibývání let. Nejstarší generace ve skupině 51-65 let odpovídala ve vysokém počtu záporně, o něco nižší hodnoty vykazovala skupina střední generace 36-50.

Naopak nejmladší generace ve skupině 20-35 je díky svému mládí v plné kondici a síle.

Otázky: Otužujete se studenou vodou? Býváte nachlazen/a? (viz příloha č. III)

Tato otázka přinesla velké množství záporných odpovědí v nejnižších hodnotách a ve všech generacích. Otužování je zřejmě bráno jako něco zapomenutého, jako násilí na svém těle.

Jen o něco vyšší množství kladných odpovědí se vyskytlo ve skupině 51-65, tedy v generaci, která tuto věc ve výchově poznala a také díky mnohem méně vytápěnému bydlení ji mohla přijmout jako samozřejmou, nikoliv násilnou. Ukazuje se závislost mezi touto otázkou a otázkou nachlazení, kde právě nejmladší generace 20-35 vykazuje vyšší kladná čísla v odpovědích.

Otázky: Máte starost o své zdraví? Máte pocit dostatečného spánku? (viz příloha č. IV)

Dopřejete si volný čas ke svým zálibám?

Ve všech skupinách vychází nižší hodnoty stupnice (zřídka a někdy). Křesťané nevykazují vysokou starostlivost o své zdraví. .

V otázce spánku se v kladných vyšších hodnotách pohybovaly všechny tři generační skupiny. Jen zvýšený počet nejmladší generace 20-35 udával odpověď zřídka jako známku přetížení a únavy ve svém životním rytmu.

Otázky: Dopřejete si volný čas ke svým zálibám? (viz příloha č. IV)

Sledujete sportovní přenosy v televizi? (viz příloha č. V)

Vysoký počet kladných odpovědí střední generace 36-50 lze interpretovat jako nalezení rytmu svého života, vyhodnocení již nabytých životních zkušeností, objevení svých zájmů.

Naopak vysoký počet záporných odpovědí nejmladší generace 20-35 signalizuje životní styl poznamenaný mnoha povinnostmi a dosud nevyvážený časem pro obnovu sil, také ještě hledání svých zájmů a nenabyté životní zkušenosti.

Otázky: Máte radost z pohybu Vašeho těla? Sportujete (rekreačně)? (viz příloha č. VI)

Vyšší počet záporných odpovědí nejstarší generace 51-65 ohlašují jistě ztrátu sil, stárnutí a únavu, ale je také otázkou, zda se zde nezrcadí vliv výchovy starší generace k sebezáporu v řeholních komunitách? Opravdu není možné více pohybu v tomto věku? Také nejmladší generace 20-35 prokazovala vyšší počet odpovědí nižší (tedy záporné) hodnoty. Zřejmě jde v celé skupině dotazovaných spíše o podcenění této oblasti ve prospěch jiných a více věnovaného času studiu a dalším povinnostem bez stálého zařazení tělesného pohybu.

3.5 Otázka sportování na teologických fakultách

Pro zjištění, zda sportování patří k teologickému studiu, jsem položila teologickým fakultám v naší republice tyto otázky:

- 1) vyučuje se na Vaší fakultě tělesná výchova ?
- 2) pokud ano, je předmět povinně volitelný nebo doporučený volitelný?
- 3) probíhají nějaké jednorázové sportovní kurzy?
- 4) je předmět (i kurs) otevřen a účastní se ho i studenti kombinovaného studia?

1) Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze - tělesná výchova se vyučuje jako doporučený volitelný předmět. Je otevřen všem oborům a formám studia, a to:

1 x týdně plavecký výcvik, 1 x týdně kondiční cvičení, 1 x za 14 dní kondiční cvičení pro kombinované studium. Z pořádaných kursů 1 x ročně jsou to: lyžařský, vodácký a cyklistický výcvik.

2) *Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci* – tělesná výchova se nevyučuje vůbec.

3) *Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích* – tělesná výchova je zařazena jako předmět povinně volitelný u bakalářského oboru Pedagogika volného času. Studenti si volí předmět z jednoho bloku se zaměřením na sportovní, výtvarnou, hudební nebo dramatickou výchovu. Za dobu svého bakalářského studia musí splnit jeden zvolený blok. U bloku Sportovní výchova jde o tyto na sebe navazující semináře a cvičení: Pedagogická dimenze sportu (1 semestr), Sportovní výchova 1 (1 semestr), Sportovní výchova 2 (1 semestr).

Jako výběrový předmět je možné si v rámci celé univerzity zapsat tělovýchovné předměty (zejména z Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity) např. jóga, plavání, sportovní hry. A ze sportovních kursů lyžařský, rafty, windsurfing v ČR i v zahraničí. Některé dokonce umožňují i získání příslušné licence. Předměty i kursy je otevřeny i pro studenty kombinovaného studia.

4) *Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* – předmět tělesná výchova ani sportovní kursy se nevyučují.

5) *Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* – předmět tělesná výchova ani sportovní kursy se nevyučují.

3.6 Diskuse k tématu sportu u současných křesťanů

Získané výsledky ankety ukázaly, že dnešní vztah křesťanů k tělu a sportu není ještě tak živý a proudící, ničím nevykazující pojetí lidského těla jako nepřitele duše a ničitele její čistoty. Tento názor potvrzuje i postoj teologických fakult vůči zařazování tělesné výchovy do programu studia, který dle našeho průzkumu není jednoznačně pozitivní. Naše studie však ukazuje, že i pro současného křesťana by sport a pohybová aktivita spolu se zdravou životosprávou mohly znamenat cenný zdroj askeze ke zvládnutí tělesných náklonností a sklonu ke zlému právě tak jako přínos dalších hodnot. Přehled různých

hodnot, které může sport křesťanu dnes přinášet, jsme si dovolili shrnout v následujícím přehledu:

1) rovina fyzická

- hodnota tělesného zdraví, správné životosprávy (jídla, spánku, hygieny)
- hodnota rozvoje tělesných schopností a dovedností
- hodnota očišťující askeze, přijetí pořádku a kázně (sebekázeň, sebekontrola, a tím sebeovládání)
- hodnota zavedeného vyrovnaného rytmu života (námaha, odpočinek, spánek, jídlo)

2) rovina psychická

- hodnota psychologická v poznání sebe (sebeuvědomování, sebehodnocení, houževnatost, odolnost při neúspěchu)
- hodnota uvolnění, odpočinku a obnovení sil při rekreačním sportu

3) rovina sociální

- hodnota poznání a utváření vztahů s druhými lidmi (sounáležitost a identifikace)
- smysl pro fair play
- hodnota velkorysosti (přát úspěch i druhým)
- hodnota diskrétnosti, tolerance k druhým
- smysl pro spolupráci
- hodnota zodpovědnosti za svěřené hodnoty a opatrnosti při zacházení s nimi
- ochota vést skupinu a podřídit se společnému programu

4) rovina duchovní

- hodnota poznání přesahu sebe při sportu (vyjítí ze života do hry, do nového rytmu)
- hodnota umělecká v tvořivosti, uzpůsobení a kráse lidského těla a kráse dokonale dovedeného, trénovaného pohybu (určitý pohybový prvek nebo určitá skladba pohybů technicky výborně zvládnuté společně s celou osobností sportovce, která je do pohybu vložena, se dostávají do těsné blízkosti umění, nejde pouze o estetický dojem, ale o umění, např. ve sportovní gymnastice přeskok přes koně, pohyb na kladině či mezi žerděmi bradel – po obracech a vrutech těla přichází okamžik zastavení ve vrcholu tohoto pohybu, zastavení, které je vstupní bránou do umění)
- hodnota souznění s přírodou (spousta sportů probíhá ve volné přírodě – voda, slunce, vzduch, sníh, les, hory)
- hodnota vděčnosti v poznání Boha, čerpání radosti a pokoje

Z uvedeného přehledu je zřejmé, odkud čerpáme své přesvědčení o hodnotách sportu pro současného křesťana každého věku. Nepochybně je třeba pomýšlet na význam sportování lidí ve středním věku, kteří dosáhli poloviny života, našli své místo ve světě, poznali své schopnosti a možná bolestně (právě díky poznání dosažení poloviny života a vnitřního uvědomění si smrti) poznali své hranice. Aktivní tělesná činnost tu nabývá platnosti hlavně ve chvílích počínající ztráty mladistvé tělesné kondice a prvních známek genetických onemocnění, která přijdou ke slovu často společně s obezitou a bojem proti pesimismu ve stáří.

S ještě větší naléhavostí nám vstupuje na mysl dospívání a zrání mladého člověka. Jako je mladý člověk uváděn poprvé mnohem hlouběji (jeho tělo, duše a duch jsou právě teď nejvíce připraveny k přijetí nového – jakoby každý nový impuls ještě mohutněji otevřel a rozšířil tento propojený trojí prostor) do samostatné studijní práce, třídění poznatků, do modlitby a živého vztahu s Bohem, nemá také v tomto období, plném sil a přímo dychtivé chuti po poznání, dát zátěž také svému tělu? Vždyť celý tento čas objevuje mladý člověk své možnosti a schopnosti, poznává postupně sám sebe (a také poprvé hranice svých možností) a touží nalézt své místo ve světě. Není to tedy čas volání po sportovních aktivitách? Nebudou to právě ony, které mnohému mladému člověku (a bohoslovcům zvláště) dají přímo injekci hodnot, které se v něm právě srovnávají a zapouštějí kořeny do celého dalšího života?

To by pak mohlo být důvodem, aby se sportovní výchova stala pevným volitelným předmětem na teologických fakultách. Taktéž je to volání po uspořádání rozvrhu výuky teologických oborů, aby předměty a aktivity sytě lákavého duchovního obsahu neprobíhaly souběžně s předmětem tělesná výchova a se sportovními kursy.

Ze všeho poznání o prospěšnosti sportu: jeho působení v duchovním životě člověka, v povzbuzujících proměnách psychiky a zlepšení tělesného zdraví a kondice nelze ovšem udělat pevný morální závazek – mravní normu. Je třeba zachovat svobodu rozhodnutí, aby se sport stal otevřenou hodnotou, tedy místem nesoucím pozvání.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo nalézt a obhájit místo sportovních aktivit v křesťanském životě.

Východiskem hledání bylo biblické pojetí lidského těla, které společně s duší a duchem tvoří celého člověka. Stvořitel do každé lidské bytosti zapustil touhu po plné a stálé existenci, jejíž žízeň pocítujeme po celý život zde na zemi. Hledáme cestu, směr, tempo, obsah, cíl této touhy a poznáváme jej v přesahu nás samých.

Pro své zaměření a obsah může k transcendenci člověka přivádět také sport. Je totiž vytažením a odpoutáním člověka z jeho všedních činností a stálých starostí. Je vlastně hrou, která má hluboký význam, díky níž vcházíme do celé své přirozenosti, do pravdy o svém lidství – jak nám to nesčetněkrát během práce na tomto tématu tak barvitě ukazovalo a přislibovalo Písmo svaté.

Počáteční nadšení z poznávání řeckého ideálu harmonie těla a duše nás záhy přivedlo k jeho rubu, a to k lidské slabosti a pýše, které dokážou zničit i velká díla. Bylo tedy nutné pokusit se najít ta místa ve sportovní činnosti, která nesou rizika a ohrožení pro duchovní život křesťanů.

Vlivem kultury jsme se dostali mnohem dále od pohybu svého těla a mnohdy z něj i ztrácíme radost. To se ukázalo i v našem písemném průzkumu, v němž odpovídalo velmi upřímně devadesát lidí, žijících aktivní křesťanský život. Nežijeme jako lovci a kočovníci v dobách minulých, ani jako mnozí naši předci tělesně pracující. Sport je jednou z forem jak tuto aktivitu nahrazujeme.

Ve své práci však ukazujeme i další možnosti, které tělesná aktivita a sport současnému křesťanu mohou přinést. Sport a tělesná aktivita jsou nabízeny člověku jako jiskry hodnot - hodnot, které jsou již v člověku připravené Stvořitelem a člověk sám může rozhodnout, zda tyto jiskry použije k jejich zapálení či nikoliv.

Celé tělo člověka je chválou Boží: hlava, která se může otáčet za krásou, ruce které mohou nabývat na síle i druhého pohladit, nohy nesoucí váhu těla i k rychlosti a odrazu od země vzhůru, plíce vydechující radost a vděk, střeva za úlevu vyprazdňování, všechny smysly živě otevřené vnímání a srdce s tlukotem života v touze po rytmu Srdce jediného.

Avšak ani toto tělo se svým pohybem a fungujícími orgány, ani psychologie se vším odkrýváním duše není hlavním trenérem ani rozhodčím v lidském životě. Jím je Duch svatý, který také drží tajemství každé lidské osoby.

Sport se může stát jednou z cest směrem ke komunikaci s druhými,

k dialogu s Bohem a ke vzkříšení.

S kardinálem Johnem Henry Newmanem uzavíráme:

„Opravdu nádherné bude jaro zmrtvýchvstání, když všechno, co se zdálo uschlé a zvadlé, vyraší a rozkvetne. Bude mu propůjčena sláva Libanonu, nádhera Karmelu a Šáronu¹¹¹, cypřiš místo trní, myrta místo plevele.¹¹² A hory a pahorky zajásají. Kdo by chtěl chybět v tomto společenství?“

---

¹¹¹ Iz 35,2
¹¹² Iz 55,13

Seznam použitých zkratk

Knihy Starého zákona

Da	Přídavky k Danielovi
Dt	Pátá Mojžíšova (Deuteronomium)
Gn	První Mojžíšova (Genesis)
Iz	Izajáš
1 Kr	První královská
Př	Příslolí

Knihy Nového zákona

F(p)	Filipským
Ga	Galatským
J	Jan
1 J	První list Janův
L	Lukáš
1 K	První list Korintským
2 K	Druhý list Korintským
Mt	Matouš
1 Tm	První list Timoteovi
2 Tm	Druhý list Timoteovi
Žd	Židům

Uvedené zkratky jednotlivých knih Písma svatého jsou použity z ekumenického překladu Bible, kterou vydala Česká biblická společnost, 1991.

Ostatní zkratky

apod.	-	a podobně
č.	-	číslo
hebr.	-	hebrejsky
lat.	-	latinsky
např.	-	například
př. Kr.	-	před Kristem
řec.	-	řecky

Seznam použité literatury

CÍRKEVNÍ DOKUMENTY

BENEDIKT XVI.: Encyklika *Spe salvi*, Praha: Paulinky, 2008.

DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce pastorální o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

DRUHÝ Vatikánský koncil: Deklarace o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*, (ze dne 28. října 1965), in: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995

SLOVNÍKY

FIORES Stefano de: Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999.

LÉON-DUFOUR Xavier: Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad - Křesťanská akademie, 1991.

PRIMÁRNÍ LITERATURA

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona podle ekumenického vydání z roku 1985, Praha: Česká biblická společnost 1991.

Pentateuch. Jeruzalémská Bible, Praha: Krystal 1995.

Pentateuch. Český katolický překlad, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2006.

AMBROS Pavel: Fórum pastorálních teologů I., Velehrad: Refugium 2000.

AMBROS Pavel: Fórum pastorálních teologů II., Velehrad: Refugium 2002.

CLARKE William Norris: Osoba a bytí, Praha: Krystal 2007

CLÉMENT Olivier: Tělo pro smrt a pro slávu, Velehrad: Refugium 2004,

DAGENS Claude: Naše tělo slíbené při vzkříšení in: *Communio* 1 (2002) 50-58.

JAN PAVEL II.: Teologie těla, Praha: Paulinky 2005.

JANSA Petr: Sportovní příprava, Praha: Q-art, 2007.

OLIVOVÁ Věra: Sport a hry ve starověkém světě, Praha: Artia 1988.

RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, Velehrad: Refugium 2003.

RUPNIK Marko Ivan: Vybrané kapitoly z antropologie. Člověk a vzkříšení, Velehrad: Refugium 2003.

SCHÖNBORN Christoph: Vzkříšení těla ve víře církve, in: *Communio* 1 (2002) 9-24.

SKOBLÍK Jiří: Morálka v dialogu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2006.

SLEPIČKA Pavel: Psychologie sportu, Praha: Karolinum 2006.

ŠPIDLÍK Tomáš: Prameny světla, Velehrad: Refugium 1995.

TENACE Michelina: Vybrané kapitoly z antropologie, Velehrad:Refugium 2001

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

BALTHASAR Hans Urs von: Pravda je symfonická, Praha: Vyšehrad 1998.

BARTUŇKOVÁ Staša: Fyziologie člověka a tělesných cvičení, Praha: Karolinum 2006.

BROWN Peter: Tělo a společnost, Brno: CDK 2000.

BŘICHÁČEK Václav: Studie z psychologie zdraví, Praha: Ermat 2006.

BUKAČ Luděk: Intelekt, učení, dovednosti a koučování, Praha: Olympia 2005.

CLAYTON Peter: Reč tela. Čítajte gestá, hovorte svojimi pohybmi, Praha: Ottovo nakladatelství 2004.

CORAZZA Verena: Kniha o zdraví, Praha: Viktoria Publishing 1995.

CROISSANT Jo: Tělo, chrám krásy, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002.

Československý Orel, Praha: (bez nakladatele)1933.

DOUILLARD John: Tělo, mysl a sport, Praha: Pragma 2003.

HNÍZDIL Jan: Doping aneb zákulisí vrcholového sportu, Praha: Grada 2000.

HOGENOVÁ Anna: Prostory porozumění, Praha: PedF UK 2003.

HOŠEK Václav: Sport a kvalita života, Praha: FTVS UK 2002.

JANSA Petr: Sport a pohybové aktivity v životě české populace, Praha: FTVS UK 2005.

JELÍNEK Marian: Úspěch a jeho spirituální dimenze, Praha: Eminent 2007.

KABOŠOVÁ Svatava Maria: Skrytá cesta k vítězství, Praha: Gutenberg 2004.

KOLÁŘ František: Odveta za Moskvu, in: Dějiny a současnost 6 (2006) 32-35.

LA BARRE Frances: Jak mluví tělo. Neverbální chování v klinické praxi, Praha: Triton 2004.

LE GOFF Jacques: Tělo ve středověké kultuře, Praha: Vyšehrad 2006.

LONG Maxine: Rodinná encyklopedie medicíny a zdraví, Čestlice: Rebo 1999.

NENADÁL Adam: Fotbal jako náboženství, in: Lidové noviny 10.6. (2006) 9.

PONĚŠICKÝ Jan: Psychosomatika pro lékaře, psychoterapeuty i laiky, Praha: Triton 2002.

ROUBAL Petr: Jak ochutnat komunistický ráj, in: Dějiny a současnost 6 (2006) 28-31.

SEKOT Aleš: Sociologie v kostce, Brno: Paido 2002.

SKOBLÍK Jiří: Přehled křesťanské etiky, Praha: Karolinum 2004.

SOLOVJOV Vladimir: Duchovní základy života, Velehrad: Refugium,1996.

SOMMER Jiří: Malé dějiny sportu, Olomouc: Fontána 2003.

ŠIMÍČEK Jaroslav: Srdce, buď zdravo, Ostrava: Žár 1997.

TYRŠ Miroslav: Mohamed a nauka jeho, Brno: Moravský legionář 1925.

TYRŠ Miroslav: Náš úkol, směr a cíl, Praha: Vzlet – Tyršův dům 1930.

INTERNETOVÉ ODKAZY

Hormony při sportu, in: <http://www.kpo.cz/fyziologie/fyziologie05-3.htm>, (8. 4. 2008).

Kalokagathia, in: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kalokagathia>, (30.3.2008).

Olympijský slib, in: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/483337-olympijsky-slib>,
(10. 4. 2008).

Ymca, in: <http://www.ymca.cz/>, (14.4.2008).

Zakázané látky, in: <http://www.antidoping.cz/>, (21. 3. 2008).

BAŠTECKÁ Bohumila: Klinická psychologie v praxi,

in: <http://www.viap.cz/knihy/klinickapsychologie.htm>, (5. 4. 2008).

JAN PAVEL II.,: http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1532_pope_life/index.shtml,
(8. 4. 2008).

KOHOUT Pavel: Pravidla, medaile a státní rozpočet,

in: <http://pavelkohout.blogspot.com/search?q=fair+play>, (17. 4. 2008).

NOVAK Michael : Sociální spravedlnost,

in: <http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=543>, (8.4.2008).

VACÍK Petr : Co si papež myslí o fotbale?

in: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=6098>, (1. 7. 2006).

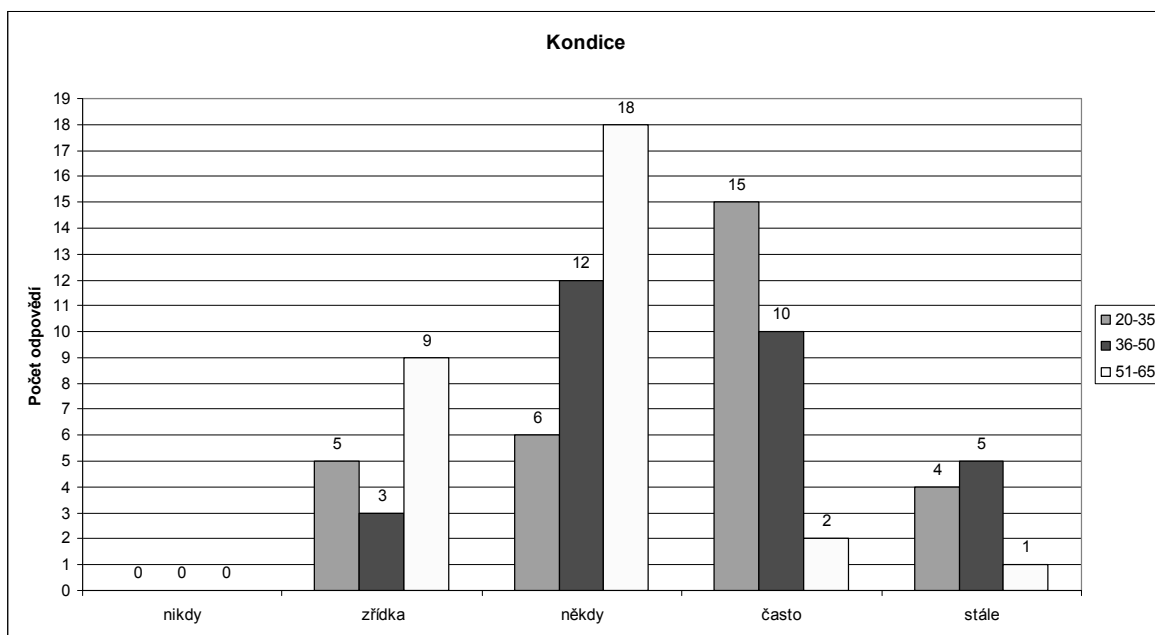
Přílohy

Příloha č. I

Otázky: Jste v dobré fyzické kondici?

Kondice

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	0	5	6	15	4
36-50	0	3	12	10	5
51-65	0	9	18	2	1

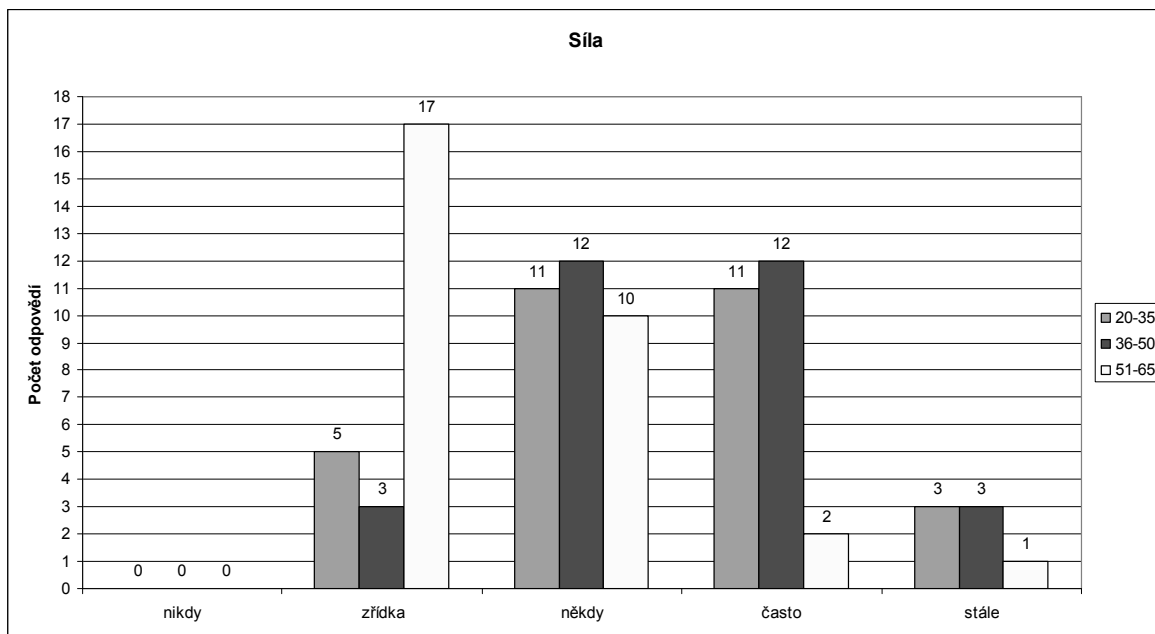

Příloha č. II

Cítíte se odpočínutě a plný/á síly?

Síla

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	0	5	11	11	3
36-50	0	3	12	12	3
51-65	0	17	10	2	1

Příloha č. III

Otužujete se studenou vodou?

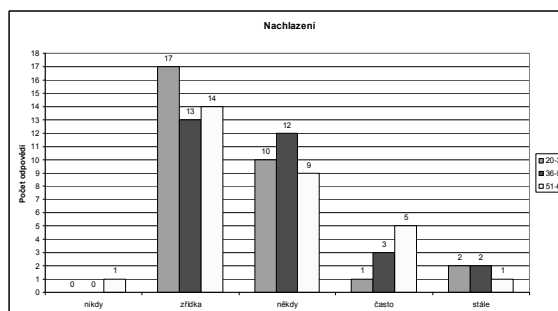
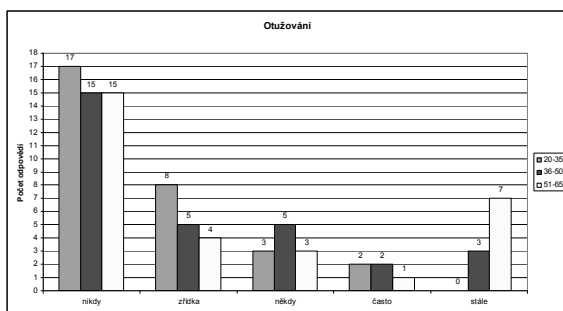
Býváte nachlazen/a?

Otužování

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	17	8	3	2	0
36-50	15	5	5	2	3
51-65	15	4	3	1	7

Nachlazení

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	0	17	10	1	2
36-50	0	13	12	3	2
51-65	1	14	9	5	1

Příloha č. IV

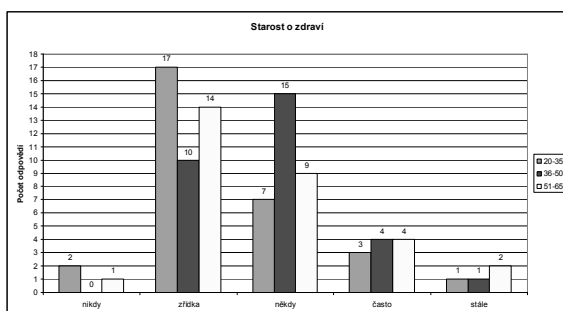
Máte starost o své zdraví?

Máte pocit dostatečného spánku?

Starost o zdraví a spánek

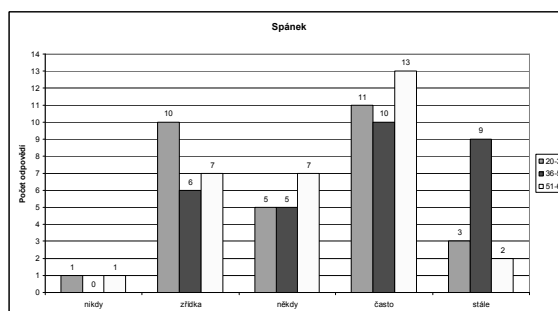
Starost o zdraví

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	2	17	7	3	1
36-50	0	10	15	4	1
51-65	1	14	9	4	2

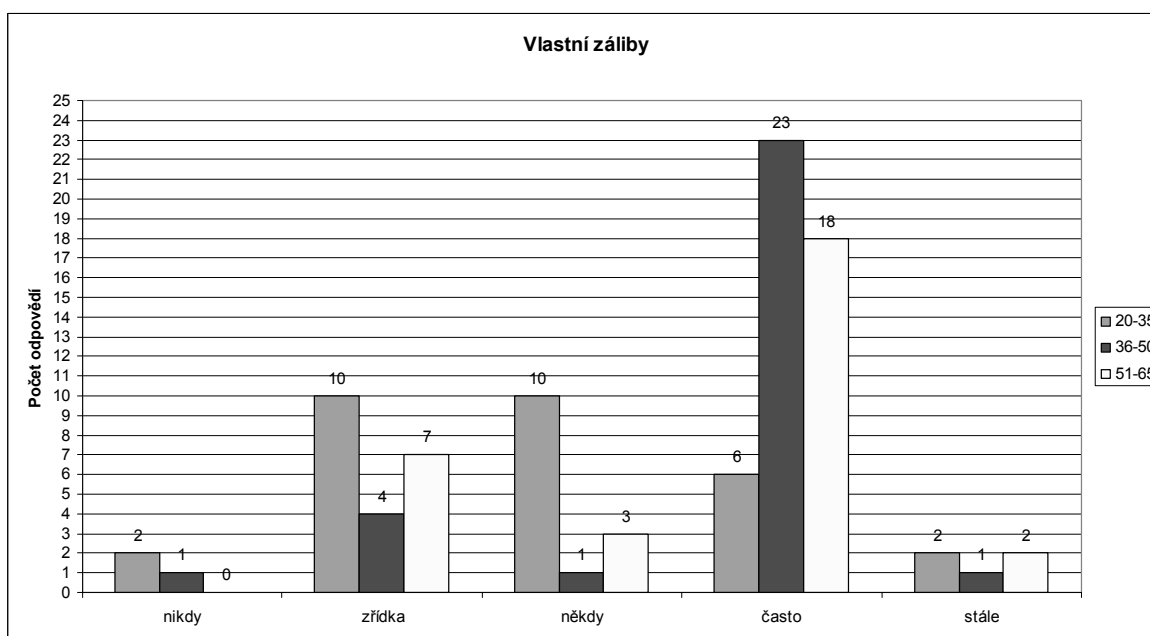
Spánek

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	1	10	5	11	3
36-50	0	6	5	10	9
51-65	1	7	7	13	2

Vlastní záliby

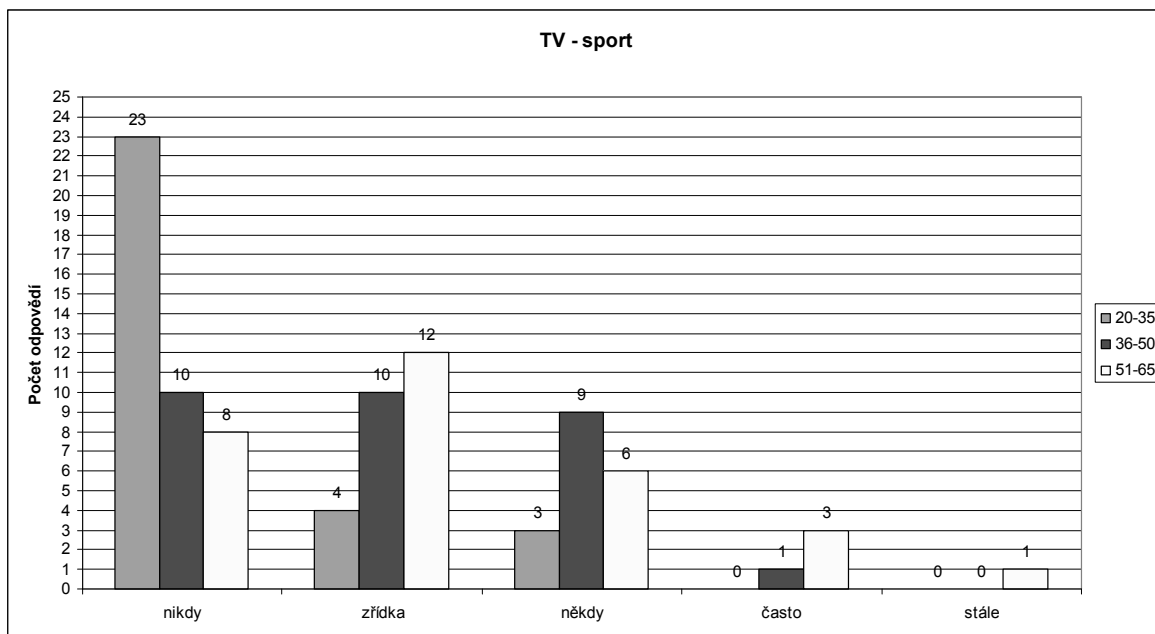
věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	2	10	10	6	2
36-50	1	4	1	23	1
51-65	0	7	3	18	2

Příloha č. V

TV - sport

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	23	4	3	0	0
36-50	10	10	9	1	0
51-65	8	12	6	3	1

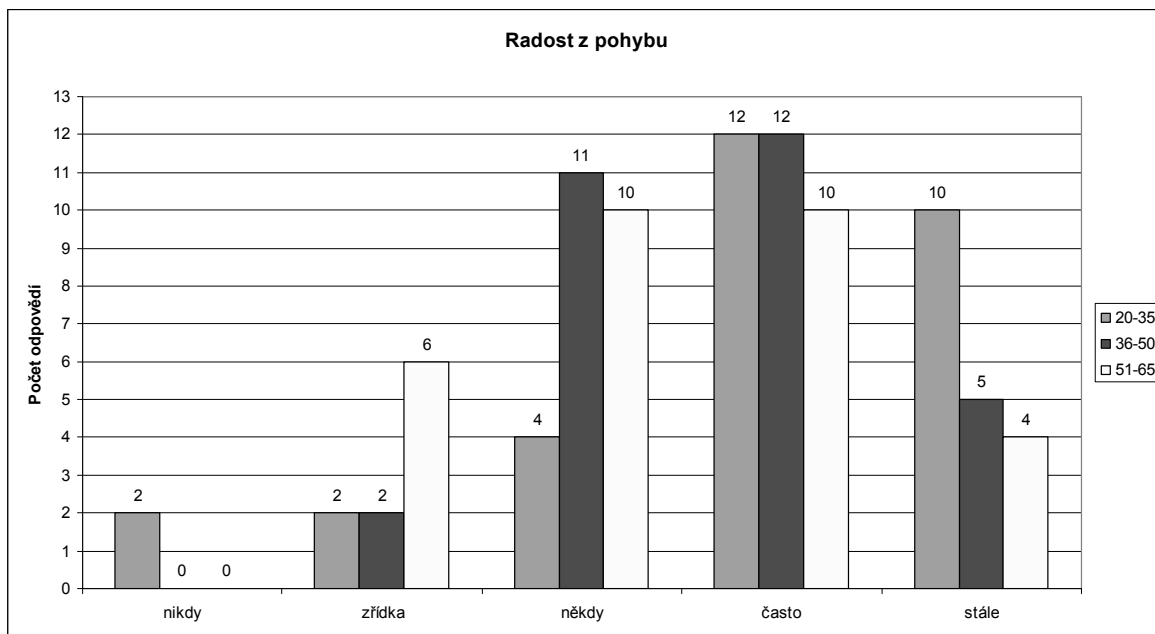

Příloha č. VI

Máte radost z pohybu Vašeho těla? Sportujete (rekreačně)?

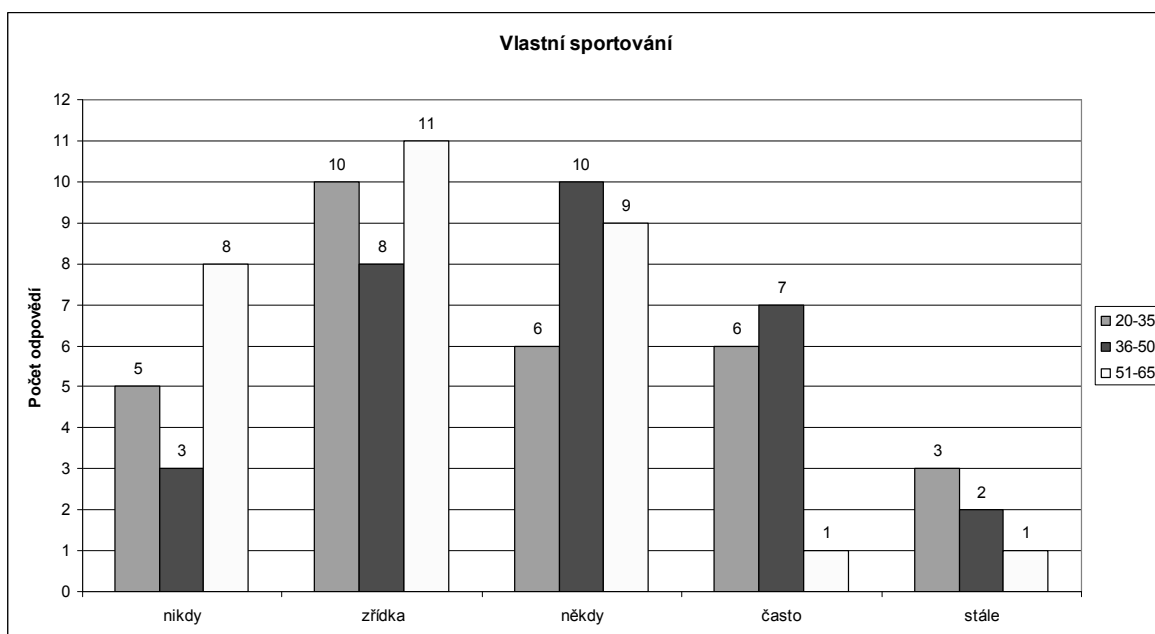
Radost z pohybu

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	2	2	4	12	10
36-50	0	2	11	12	5
51-65	0	6	10	10	4

Vlastní sportování

věk	nikdy	zřídka	někdy	často	stále
20-35	5	10	6	6	3
36-50	3	8	10	7	2
51-65	8	11	9	1	1

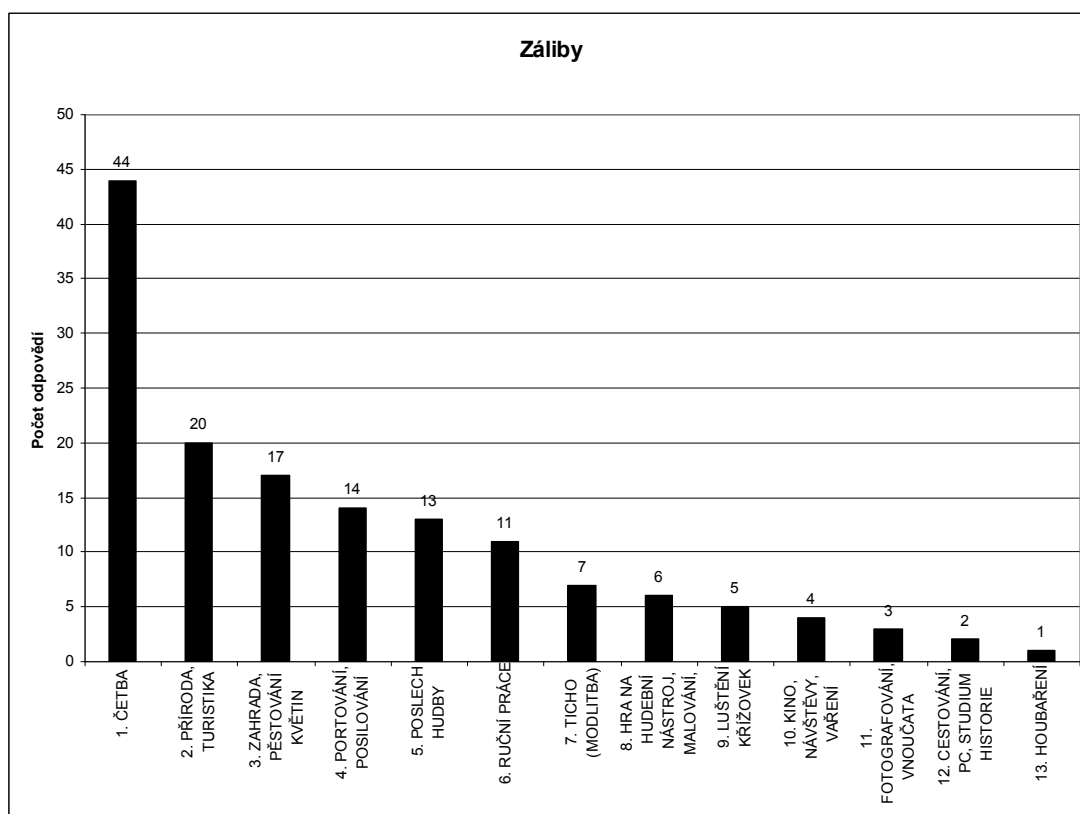

Příloha č. VII

Dopřejete si volný čas ke svým zálibám?

POČET ODPOVĚDÍ - ZÁLIBY

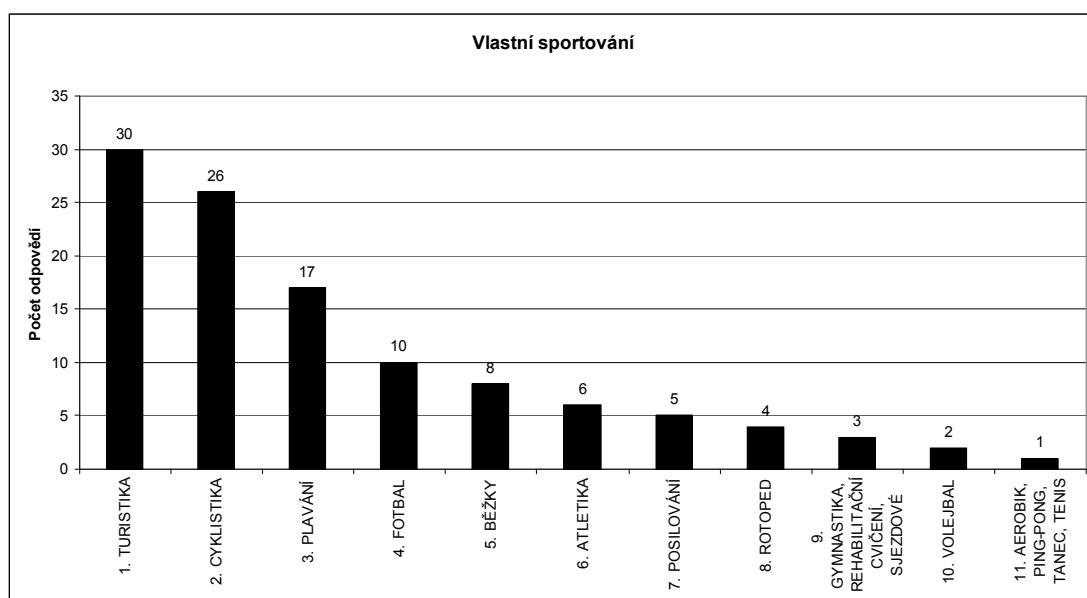
1.	ČETBA	44
2.	PŘÍRODA, TURISTIKA	20
3.	ZAHRADA, PĚSTOVÁNÍ KVĚTIN	17
4.	SPORTOVÁNÍ, POSILOVÁNÍ	14
5.	POSLECH HUDBY	13
6.	RUČNÍ PRÁCE	11
7.	TICHO (MODLITBA)	7
8.	HRA NA HUDEBNÍ NÁSTROJ, MALOVÁNÍ, VÝUKA CIZÍHO JAZYKA, ZPĚV	6
9.	LUŠTĚNÍ KŘÍŽOVEK	5
10.	KINO, NÁVŠTĚVY, VAŘENÍ	4
11.	FOTOGRAFOVÁNÍ, VNOUČATA	3
12.	CESTOVÁNÍ, PC, STUDIUM HISTORIE	2
13.	HOUBAŘENÍ	1

Příloha č. VIII

POČET ODPOVĚDÍ - VLASTNÍ SPORTOVÁNÍ

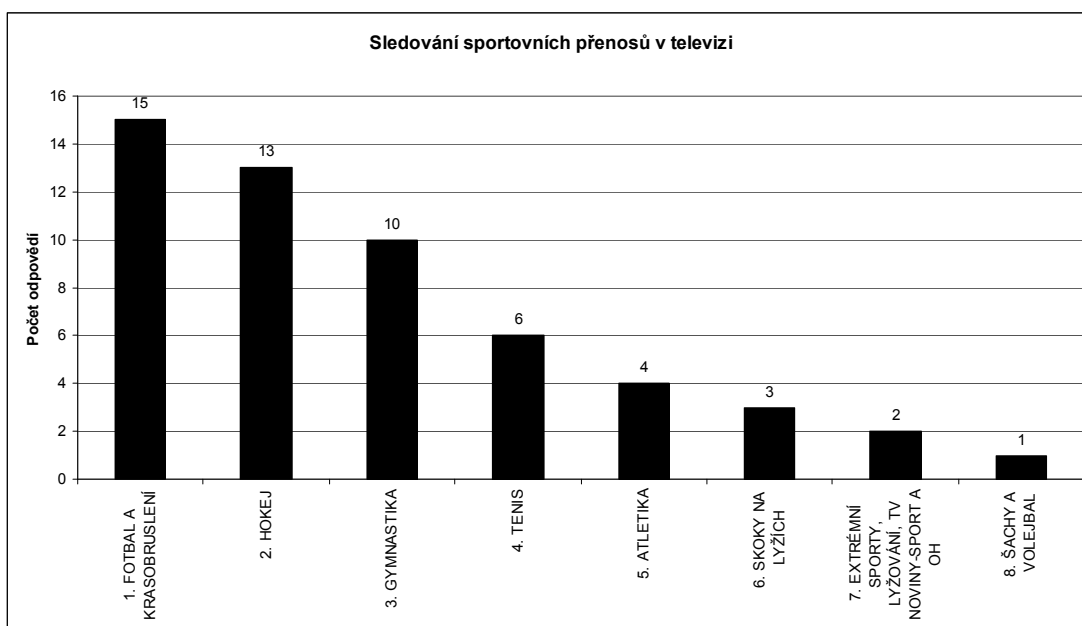
1.	TURISTIKA	30
2.	CYKLISTIKA	26
3.	PLAVÁNÍ	17
4.	FOTBAL	10
5.	BĚŽKY	8
6.	ATLETIKA	6
7.	POSILOVÁNÍ	5
8.	ROTOPED	4
9.	GYMNASTIKA, REHABILITAČNÍ CVIČENÍ, SJEZDOVÉ LYŽOVÁNÍ	3
10.	VOLEJBAL	2
11.	AEROBIK, PING-PONG, TANEC, TENIS	1

Příloha č. IX

POČET ODPOVĚDÍ - SLEDOVÁNÍ SPORTOVNÍCH PŘENOSŮ V TELEVIZI

1.	FOTBAL A KRASOBRUSLENÍ	15
2.	HOKEJ	13
3.	GYMNASTIKA	10
4.	TENIS	6
5.	ATLETIKA	4
6.	SKOKY NA LYŽÍCH	3
7.	EXTRÉMNÍ SPORTY, LYŽOVÁNÍ, TV NOVINY-SPORT A OH	2
8.	ŠACHY A VOLEJBAL	1

Anotace

Práce SPORT A JEHO MÍSTO V KŘESŤANSKÉM ŽIVOTĚ chce ukázat člověka skrze sportovní aktivitu jako celý Boží obraz.

Žijeme nadějí ve spasení a spasení budeme celí – s tělem, duší a duchem. Duchovní dimenze těla stojí na víře v jeho zmrtvýchvstání. Také tělo si tedy zaslouhuje stejnou péči, starostlivost, tvořivost a vděčnost Stvořiteli jako duše a duch. Jednou z cest k této péči o tělo je i sport.

Tato práce chce kriticky zhodnotit místo sportu a tělesné aktivity v životě křesťana společně s nalézáním jejich slepých uliček a rizik. Též si chce položit otázku smyslu zařazení pravidelného sportování na teologických fakultách vedle studia a duchovní formace.

Klíčová slova:

sport, pohyb, hra, křesťanský život, tělo

Annotation

Bc thesis SPORT AND ITS PLACE IN CHRISTIAN LIFE wants to unveil a man as the whole image of the God.

We have been living with the hope of salvation and we will be saved as the whole – our body, soul and spirit. Spiritual dimension of the body is based on the faith of its resurrection. The body needs the same care, attention, creativity and gratitude to the Creator as the soul and spirit do. The sport is one of the way to the care of the body.

This thesis wants not only critically evaluate the place of the sport and activity of the body in Christian life but also to find its blind alleyways and risks. It also deals with the question how significant the integration of regular sport activities into the curriculum of theological faculties can be in addition to the intellectual and spiritual formation.

KEY WORDS

sport, physical exercise, play, Christian life, body